

C-uppsats

Statsvetenskapliga institutionen

Lösningar på de demografiska utmaningarna - En jämförelse mellan Sveriges kommuner

Marlene Gustafsson

Förord

Denna C-uppsats är skriven under höstterminen 2013 som ett avslutande på kursen Statskunskap C.

Jag vill framföra ett tack till min handledare Anders Lindbom för allt stöd och engagemang under uppsatsens gång. Alla synpunkter har varit värdefulla för sammanställandet och utförandet av uppsatsen. Sedan vill jag även tacka Sveriges Kommuner och Landsting som jag har samarbetat med under uppsatsens gång. Ett stort tack riktat till Lena Lindgren som fungerade som min handledare på SKL.

Jag skulle även vilja tacka Caisa Abrahamsson, Sorsele kommun; Paul Lindvall, Linköping kommun; Thomas Werthén, Habo kommun; Harald Hjalmarsson, Västervik kommun; AnnSofie Andersson, Östersund kommun; Jonas Nygren, Sundbyberg stad; Marie Olsson, Orsa kommun; Mattias Olsson, Vårgårda kommun; Margareta Lövgren, Mark kommun; Maria Strömkvist, Ludvika kommun; Katarina Jonsson, Skövde kommun; Leif Sandberg, Hammarö kommun; Gunnel Simu, Haparanda kommun; Anders Rubin, Malmö stad; Elvy Söderström, Örnköldsvik kommun; Jimmy Jansson, Eskilstuna kommun; Daniel Dronjak Nordqvist, Huddinge kommun och Cecilia Löfgreen, Järfälla kommun som har medverkat och delat med sig av sina uppfattningar. Utan er hade denna uppsats inte varit genomförbar.

Marlene Gustafsson
Uppsala januari 2014

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

1. INLEDNING	4
1.1 Syfte och frågeställningar	4
2. METOD	5
2.1 Källkritik	8
3. TIDIGARE FORSKNING	8
3.1 Välfärdsstatsmodeller	8
3.2 Sveriges kommuner och landsting	10
3.3 Svensk välfärdspolitik - finansieringsgapet	11
3.4 Sveriges framtid- Demografiska förändringar	12
3.5 Centrala begrepp vid tolkning	12
4. LEDANDE KOMMUNPOLITIKERS UPPFATTNINGAR	14
4.1 Små kommuner	14
4.2 Mellanstora kommuner	19
4.3 Stora kommuner	23
5. JÄMFÖRELSE	28
5.1 Skillnader mellan kommunerna	28
5.1.1 Den statliga och kommunala skatten	29
5.1.2 Skatteutjämningsystemet	29
5.1.3 Valfrihet och konkurrensutsättning	29
5.1.4 Brukaravgifter för välfärdstjänsterna	30
5.1.5 Utvecklat medborgaransvar genom privata försäkringar	30
5.1.6 Familjernas roll i att lösa utmaningarna	30
5.2 Förklaringar till variationen på problemlösningar	30
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	32
BILAGA	34

1. INLEDNING

*"What once were night-watchman states, law-and-order states, militarist states, or even repressive organs of totalitarian rule, are now institutions predominantly preoccupied with the production and distribution of social well-being."*¹

Detta är ett citat av Gösta Esping-Andersen som visar på att stater konstant förändras. Idag lever vi i en värld där fördelning av socialt välbefinnande är en del av den västerländska välfärden. Välfärd i ett land skiljer sig åt mellan olika regimer. Oavsett vilken välfärdsstat det gäller, vill vi att alla människor som lever i den ska leva ett sådant tillfredställande liv som möjligt. Alla i samhället ska garanteras de grundläggande välfärdstjänsterna som skydd, säkerhet, mat, sjukvård, omsorg och utbildning.²

I välfärdsstaten Sverige bär staten, kommuner och landsting ett stort ansvar för välfärdstjänsterna. Forskning om den svenska välfärdsstaten visar att kommuner och landsting kommer att ha ett hårt tryck på sig i framtiden. Detta då det finns ett samhällsproblem i och med de demografiska förändringar Sverige står inför de kommande åren. Förändringarna medför ökade kostnader för våra kommuner som måste utveckla välfärdstjänsterna i samhället, hålla kvalité och se till att efterfrågan täcks. Utmaningar med krav på kvalité och ökad efterfrågan på välfärdstjänster, samtidigt som vi står inför demografiska förändringar som driver upp de offentliga utgifterna, kan leda till ett hot mot den svenska finanspolitiken.³ Kommunerna kommer att spela en viktig roll i att utveckla välfärden.

Uppsatsen ska belysa lösningar på utmaningar som följer de demografiska förändringarna i kommunerna, utifrån politikernas egna uppfattningar. Många forskare har lagt sin syn på vilka lösningar de vill se. Jag vill ta reda på hur politikerna tänker kring problemlösningar inför framtiden och hur det varierar mellan olika kommuner.

Jag finner ämnet statsvetenskapligt relevant eftersom studien analyserar svenska kommuners lösningar på demografiska förändringar som leder till ett tryck på kommunerna. I denna process kommer politiken och politiska beslut att spela en stor roll. Det är av statsvetenskaplig karaktär då uppsatsen undersöker hur uppfattningarna varierar med tanke på politik och lokala förhållanden. En viktig slutsats är att skillnaderna i uppfattningar på lösningar är störst mellan socialdemokratiskt styrda och moderatstyrda kommuner.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att undersöka lösningar på utmaningarna med de demografiska förändringarna, som kommer att innebära ett tryck på svenska kommuner i framtiden. Jag vill undersöka politikernas uppfattningar inom ämnet för att kunna analysera och hitta mönster i de uppfattningar som de har och för att i analysen jämföra kommunerna med varandra. Jag vill se om problemlösningarna varierar och vad som kan förklara det. För att uppnå mitt syfte använder jag mig av följande frågeställningar:

---

¹ Esping-Andersen, G. 1990: 1.

² Ibid: 16.

³ Borgkommissionen. 2010: 9.

- *Vad ser kommunerna för lösningar för att klara av att hantera efterfrågan på välfärdstjänster och hålla kvalité samtidigt som de står inför ett tryck i och med de demografiska förändringarna?*
- *Hur skiljer sig politikernas uppfattningar om lösningar på utmaningarna mellan olika kommuner med tanke på politik och lokala förhållanden?*
- *Vad kan förklara att problemlösningarna varierar mellan olika kommuner?*

2. METOD

För att undersöka vad kommunpolitiker har för uppfattningar om lösningar på utmaningarna har jag valt att genomföra djupintervjuer, då telefonintervjuer. Med hjälp av djupintervjuer kan jag undersöka vad politiker i några av Sveriges kommuner ser för lösningar. Jag valde djupintervjuer för att få politikernas egna subjektiva tolkningar. Intervjuer genomförs ofta då forskaren vill fånga respondenternas subjektiva värderingar⁴. Jag vill skapa en fördjupad förståelse för hur det ser ut i kommunerna och har därför valt att intervjua personerna som står närmast utmaningarna. Ett användningsområde för intervjuer är när vi vill veta hur människor själva uppfattar sin värld, vilket jag vill i denna uppsats. Forskaren ska då sträva efter att förstå verkligheten som intervjupersonerna själva tolkar den.⁵ Intervjuer genomförs även då forskaren vill gå ner på djupet i komplicerade frågor.⁶

Ett annat tillvägagångssätt hade varit en enkätundersökning. Då hade ett frågeformulär till alla 290 kommuner varit möjligt. Det hade gett svar från fler kommuner och jag hade fått ståndpunkter i olika frågor. Vid enkätundersökningar handlar det om att beskriva hur vanligt förekommande olika svar är i en viss population och sedan är det forskaren som ska tolka svaren,⁷ vilket jag inte är ute efter i min uppsats. Jag är ute efter hur kommuner ser på lösningar beroende på ideologi kontra lokala förhållanden. De frågor jag ställer mig är för komplexa för en enkätundersökning. Jag vill ha öppna svar och tolkningar. Genomför jag en enkätundersökning är det jag som tolkar resultatet, men det är politikernas tolkningar jag vill åt.

Jag har valt att intervjua 17 kommunstyrelseordföranden och ett kommunalråd från olika kommuner. Jag finner det relevant att intervjua politiker från olika kommuner eftersom de styr välfärden i Sveriges kommuner. Urvalet av kommuner baseras på att jag delade in Sveriges kommuner i tre grupper beroende på folkmängd. Därefter valdes 18 kommuner slumpmässigt ut med geografisk spridning, av dessa är nio moderatstyrda och nio socialdemokratiskt styrda. Kommunerna delades som sagt in i tre grupper, en grupp med stora kommuner, en med mellanstora kommuner och en med små kommuner. De kommuner som hör till små kommuner är de med en befolkningsmängd mellan 0-20 000 invånare. De jag kategoriserar mellanstora kommuner har en befolkningsmängd mellan 20 000-55 500 invånare och de

⁴ Teorell, J och Svensson, T. 2007: 89.

⁵ Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H och Wängnerud, L. 2012: 253.

⁶ Ibid: 230.

⁷ Ibid: 229.

stora kommunerna har en folkmängd mellan 55 500 och uppåt. Sex kommuner från varje grupp valdes ut för att intervjua. Från varje grupp har jag intervjuat tre kommuner där Socialdemokraterna har politiskt styre och tre kommuner där Moderaterna har politiskt styre. Det var svårt att få geografisk spridning i den stora kommungruppen eftersom det finns få M-kommuner i norra Sverige. Jag utgick ifrån SCB:s folkmängdsdata från 2012 när jag delade in kommunerna. Folkmängden i kommunerna har inte förändrats särskilt mycket sedan 2012 och ligger ungefär lika idag. De kommuner jag har valt ut är;

Stora kommuner (Folkmängd & politiskt styre)	Mellanstora kommuner (Folkmängd & politiskt styre)	Små kommuner (Folkmängd & politiskt styre)
Linköping (148 521) M	Skövde (52 212) M	Hammarö (15 061) M
Huddinge (101010) M	Västervik (35 892) M	Vårgårda (11 030) M
Järfälla (68 210) M	Mark (33 763) M	Habo (10 879) M
Malmö (307 758) S	Örnsköldsvik (55 008) S	Haparanda (9 904) S
Eskilstuna (98 765) S	Sundbyberg (40 793) S	Orsa (6 835) S
Östersund (59 485) S	Ludvika (25 639) S	Sorsele (2 673) S

8

Att det blev tre grupper där tre av kommunerna är socialdemokratiska och tre moderata i varje grupp är för att jag vill ha två dimensioner på resultatet. Dels vill jag analysera om ideologi påverkar uppfattningar på lösningar. Jag vill även se om lokala förhållanden påverkar och har därför valt ut små, mellan och stora kommuner.

Hade jag enbart valt 18 kommuner och intervjuat sex från varje kommungrupp utan att lägga till politiskt styre hade jag inte kunnat ställt ideologi mot lokala förhållanden i analysen. Sex kommuner från varje kommungrupp ger bra underlag för att kunna se hur det skiljer sig mellan

---

⁸ SCB. http://www.gis.scb.se/b/cgi-bin/bj_mapp.exe?MAP_TYPE=H&DB_TABLE=BE0101A1.px&RETURN=be0101a1.asp. [Hämtad den 2013-12-23].

Socialdemokraterna och Moderaterna och mellan små, mellan och stora kommuner. Att det blev Socialdemokraterna och Moderaterna är för att de är de två största partierna i de bägge blocken. En annan variant hade varit att intervjua en kommunstyrelseordförande från Socialdemokraterna och ett oppositionsråd från Moderaterna i samma kommun och då ha haft tre kommuner från varje kommungrupp istället för sex. Det finns dock ett problem med det eftersom det kan skilja i svar om man är i opposition än om man är ytterst ansvarig. I vissa kommuner har ett och samma parti styrt väldigt länge och det påverkar troligen oppositionen som inte haft ansvaret på länge.

Att det inte blev kommunfullmäktigeordföranden har att göra med att kommunstyrelseordförande är den som leder och är ansvarig för kommunen. De är ofta heltidsanställda för sitt förtroendeuppdrag och ansvarig för ärenden till fullmäktige. Att det blev ett kommunalråd är för att kommunstyrelseordförande tyckte att kommunalrådet kunde dessa frågor bättre i den kommunen. Att begränsningen blev 18 intervjuer har att göra med tidsbegränsningen, det är också ett bra underlag med tre socialdemokratiska och tre moderata kommuner från varje grupp för att kunna jämföra de med varandra. Två kommuner från vardera parti i varje grupp hade varit för lite för att kunna generalisera resultatet.

Intervjuerna gick till så att kommunstyrelseordföranden kontaktades via mejl för att boka in ett telefonmöte. Telefonintervjuer genomfördes för att det skulle finnas tid för 18 stycken och för att underlätta för politikerna. Intervjuerna som genomfördes var semistrukturerade intervjuer. Det innebär att möjligheten till situationsanpassning ökar och att validiteten gynnas⁹. Intervjupersonerna fick innan intervjutillfället ta del av ett introduktionsbrev med en intervjuguide för att de skulle ha möjlighet att förbereda sig och för att klargöra vad intervjun syftar till, vilket är viktigt¹⁰. Då det var svårt att veta om intervjuguiden skulle komma åt det uppsatsen syftar till, genomfördes en pilotundersökning för att testa frågorna innan första intervjun. Intervjuerna varade mellan 20 och 30 minuter. En telefonintervju bör max ta 30 minuter, efter det finns risk att respondenten och intervjuaren tappar fokus¹¹. Telefonintervjuerna spelades in och transkriberades.

Telefonintervjuer har både för- och nackdelar. En fördel är att det går snabbt, vilket sparar tid för båda parter. En annan styrka är att forskaren har bra kontroll över vem som svarar, till skillnad från enkäter där exempelvis "fusk" kan förekomma.¹² Telefonintervjuer är bra när det handlar om komplicerade frågor som kan behöva förklaras och upprepas. På så vis är det lättare att undvika missförstånd och hantera svårigheter med språket.¹³ Vid intervjuer blir det automatiskt utförliga svar på öppna frågor, vilket blir svårare vid enkäter.¹⁴ En svaghet med intervjuer är intervjuareffekter. Därför är det viktigt som intervjuare att vara neutral i hur frågor ställs. Problemet försvinner vid enkätundersökningar.¹⁵

---

⁹ Teorell, J och Svensson, T. 2007: 270.

¹⁰ Ibid: 90.

¹¹ Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H och Wängnerud, L. 2012: 234.

¹² Ibid: 235-236.

¹³ Teorell, J och Svensson, T. 2007: 90-91.

¹⁴ Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H och Wängnerud, L. 2012: 235-236.

¹⁵ Ibid.

Min förhoppning är att hitta mönster i datan för små, mellanstora och stora kommuner och att hitta mönster i datan beroende på politiskt styre för att i analysen kunna generalisera till andra kommuner. Det är svårare att generalisera vid ett strategiskt urval av ett mindre antal fall än vid ett slumpmässigt urval av ett stort antal fall¹⁶. För att öka chansen till generaliserbarhet vid strategiskt urval är det viktigt att välja fall med variation.¹⁷ Att välja fall av variation är viktigt för det gör undersökningens beskrivande slutsatser intressantare, och för att det främjar vidare forskning på området genom att visa att det finns en skillnad som i slutändan kräver en förklaring.¹⁸ Jag har försökt att välja fall av variation. Jag har även fått en bra spridning på kön, jag har intervjuat både kvinnor och män.

2.1 Källkritik

Källorna som har använts i uppsatsen är muntliga, elektroniska och tryckta. De muntliga källorna är de kommunstyrelseordföranden och kommunalråd som har intervjuats. Jag är medveten om att politikernas åsikter är deras egna subjektiva tankar. Det är förstahands källor och källmaterialet är äkta då berättelserna har producerats vid den tidpunkt som anges, vilket innebär att de inte är förfälskade. Som författare har jag förlitat mig på respondenterna, men har hela tiden haft i åtanke att det är deras uppdrag de pratar om. Respondenterna är alla insatta och arbetar med alternativa lösningar i kommunerna på ett eller annat sätt. Det kan hända att jag som författare har tolkat informationen på annat sätt än avsett. Jag har noggrant analyserat deras svar innan det har använts i uppsatsen. Under intervjuerna tänkte jag mycket på maktpositioner¹⁹. Jag fick ingen känsla av att någon kände sig under- eller överlägsen. Jag försökte även se till att det inte skulle hända eftersom det kan påverka diskussionen och resultatet av den. Det är lätt att intervjuer blir vinklade utifrån intervjupersonernas perspektiv, så även i denna uppsats. Uppsatsens syfte är dock att finna svar på vilka lösningar politikerna ser på de demografiska förändringarna och då är det deras subjektiva åsikter som söks.

3. TIDIGARE FORSKNING

Att Sveriges kommuner löser utmaningarna de står inför, för att klara efterfrågan på välfärdstjänsterna, är en viktig fråga för de flesta medborgare. Att det är viktigt visar de rapporter, böcker och artiklar som har skrivits inom ämnet. Det finns olika förslag på hur utmaningarna ska lösas. Nedan presenteras några olika rapporter och vilka utmaningar och lösningar som de ser att kommunerna kommer möta. Först presenteras en förklaring av välfärdsstaten.

3.1 Välfärdsstatsmodeller

Det finns många olika definitioner på ordet välfärdsstat. Jag har utgått från Gösta Esping-Andersens breda definition av välfärdsstaten. I hans bok *The three worlds of welfare capitalism* finns både en smal och en bred definition. Den breda synen ramar ofta in sina frågor i termer av politisk ekonomi. Intresset riktar sig mot

---

¹⁶ Esaiasson, P, Gilljam, M, Oscarsson, H och Wängnerud, L. 2012: 159.

¹⁷Teorell, J och Svensson, T. 2007: 152.

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Repstad, P. 2007: 93.

statens viktiga roll att styra och organisera ekonomin i ett land. Samhällsförändringar är ett resultat av ekonomiska krafter.²⁰

Problem som arbetslöshet, löner och makro-ekonomisk styrning är väsentliga delar i den komplexa välfärdsstaten.²¹ Enligt Esping-Andersen involverar välfärden statligt ansvar för att säkra att vissa grundfaktorer finns tillgängliga för medborgarna. Sociala rättigheter, garanterad lön, jämlikhet och utrotning av fattigdom är de grundläggande faktorerna för en välfärdsstat.²² Han tar upp exempel på att full sysselsättning och tillväxt leder till ett tryck på lönerna och att välfärdsstaten uppstod som ett utlopp av dessa tryck. I boken är trycken som uppstår något positivt för stater, för det hjälper till att få igång den ekonomiska tillväxten.²³ Esping-Andersen menar att demografisk utveckling leder till tillväxt.

Boken visar på att välfärdsstater delar upp sig i tre distinkta regimtyper. Esping tar upp liberala, konservativa och socialdemokratiska välfärdsstater. Den socialdemokratiska välfärdsstaten tar ansvar för barn, äldre och hjälplösa. Skandinaviska länder tenderar att vara socialdemokratiska men med liberala inslag. Om utmaningar uppstår ska de mötas med offentliga medel såsom höjda skatter.²⁴

Den socialdemokratiska välfärdens framtid kräver utvidgning och förbättring av kvalitén och kvantiteten på tjänster i samhället. Dess ekonomiska underbyggnad handlar om att maximera skattebasen vilket innebär att så många som möjligt måste arbeta och så få som möjligt ska vara beroende av bidrag och andra förmåner. Med detta sagt är det uppenbart att Sverige kommer avstå från alternativet till tidig pension då det optimerar sysselsättningens möjligheter.²⁵

En annan modell är den liberala välfärdsstaten som är marknadsorienterad i fördelningen av resurser och sociala förmåner. Offentliga bestämmelser är blygsamma och staten uppmuntrar till marknadslösningar. Social skiktning skapas av marknadskrafter i samhället. I denna välfärdsstat står individuell frigörelse, lika rättigheter och konkurrenskraft i centrum. Man vädjar om den fria marknaden och mod till entreprenörskap. Välfärdsstaten är emot en aktiv stat och menar att utan staten och monopol skulle det inte finnas klassuppdelningar i samhället, bara fritt agerande individer.²⁶ Den tredje modellen är den konservativa välfärdsstaten som har sina rötter i korporativismen. Välfärdsstaten sätter familjen i centrum och stöttar gärna moderskap och familjer. Staten ska bara ingripa när familjens förmåga att ta hand om dess medlemmar är slut.²⁷ Kvinnorna uppmuntras att stanna hemma och familjen stöds då av förmåner och beskattning. Denna välfärdsstat är enligt Esping inte utrustad för att agera som en sysselsättningsoperatör.²⁸ Uppstår problem föredras en finansierad familjemodell.²⁹

---

²⁰ Esping-Andersen, G. 1990: 2.

²¹ Ibid.

²² Ibid: 16.

²³ Ibid: 186-188.

²⁴ Ibid: 28.

²⁵ Ibid: 223.

²⁶ Ibid: 61-62.

²⁷ Ibid: 27.

²⁸ Ibid: 224.

²⁹ Ibid: 59.

3.2 Sveriges kommuner och landsting

Sverige kategoriseras, enligt Esping, in under den socialdemokratiska välfärdsstaten. Han menar att utmaningar ska mötas med offentliga medel såsom höjda skatter. Sveriges Kommuner och Landsting har i sin Ekonomirapport för 2013 skrivit om bland annat höjda skatter som en lösning. Rapporten åskådliggör kommunernas ekonomiska situation och förutsättningar, samt den samhällsekonomiska utvecklingen på några års sikt. Rapporten tar upp problemet med att demografiska förändringar och investeringsbehov medför ökade kostnader för kommuner.³⁰ De demografiska förändringarna kommer innebära ett hårt tryck på kommunerna. De demografiska förändringarna vi står inför de kommande åren medför ökade kostnader för kommunerna som måste utveckla välfärdstjänsterna i samhället. Kommunerna kommer behöva mer pengar för att kunna finansiera utmaningarna. Enligt SKL:s beredningsgrupp finns ett behov av skattehöjningar för att kunna lösa utmaningarna.³¹

Om de saldomål som staten satt upp för den offentliga sektorn ska hållas de närmaste åren, kommer statsbidragen till den offentliga sektorn bli begränsade. Staten måste antingen öka sina inkomster eller minska sina utgifter. För att staten ska kunna höja sitt sparande kommer de vara tvungna att låta statsbidragen till kommuner vara nominellt oförändrade.³² Om inte statsbidragen ökar, kommer kommuner vara tvungna att höja skatten med nästan 1 krona fram till 2017.

De demografiska förändringarna medför ökade kostnader för nästan alla kommunens verksamheter. Ökningarna är störst inom skola, förskola och äldreomsorg vilket innebär att kommunerna kommer att behöva göra stora anpassningar av drabbade verksamheter.³³ Tittar vi tillbaka i historien ser vi att mycket av kommunernas resurser går till vård och omsorg av äldre. Därför finns det anledning att leta lösningar för hur vi ska ta hand om dessa områden i framtiden.³⁴

De demografiska förändringarna har hittills inneburit ökade resursbehov med ungefär en halv procent per år. SKL:s beredningsgrupp tror att dessa behov kommer öka dubbelt så snabbt i framtiden. Det kommer att se olika ut i olika kommuner eftersom vissa växer medan vissa krymper. Enligt vissa ekonomichefer i Sveriges kommuner har redan flera kommuner svårt att hålla sin budget.³⁵ Kommunallagen i Sverige innebär att kommunerna måste upprätthålla god ekonomisk hushållning vilket innebär att de måste visa på "goda resultat". Det finns dock flera anledningar att säga att det kommer bli svårt för kommuner att finansiera sina verksamheter utan att behöva höja skatten. Att se över sina verksamheter och ständigt effektivisera gäller både för kommuner med betryggande ekonomi och de med sämre ekonomi.³⁶

---

³⁰ Sveriges Kommuner och Landsting. 2013.

³¹ Ibid: 7.

³² Ibid: 24.

³³ Ibid: 31.

³⁴ Ibid: 28-29.

³⁵ Ibid: 32.

³⁶ Ibid: 37.

3.3 Svensk välfärdspolitik - finansieringsgapet

Ekonomirapporten diskuterar att det kommer bli svårt för kommuner att finansiera sina verksamheter i framtiden. Om kommunerna inte klarar av finansieringen kommer det, enligt Borgkommissionen, uppstå ett finansieringsgap. Borgkommissionens rapport lägger fram att välfärdspolitikerna i huvudsak baseras på skattefinansiering. Efterfrågan på välfärdstjänsterna ökar mer än vad finansieringen beräknas klara av. På sikt uppstår därför ett finansieringsgap. Utredningar har kommit fram till att finansieringsgapet kräver nytänkande och långsiktiga åtgärder. Reformerna som enbart gäller ökad sysselsättning, höjda skatter eller ökad konkurrens mellan vårdgivare i syfte att höja effektiviteten är inte tillräckligt. Det finns med andra ord ingen enskild reform som löser problemet. Borgkommissionen menar att politiska beslutsfattare har ett tungt ansvar att snabbt hitta lösningar på problemen och inleda ett reformarbete inom området.³⁷

Borgkommissionen kommer fram till att den offentliga finansieringen måste stärkas genom lösningar som ökar antalet timmar i ekonomin och som främjar ökad effektivitet vid produktionen av välfärdstjänster. Vård och äldreomsorg måste prioriteras högt vilket innebär att de offentliga utgifterna för dessa tjänster måste ges företräde när de vägs mot utgifterna för socialförsäkringar. Insatser som inte är inom det offentliga åtagandet blir medborgarnas eget ansvar. Därför vill kommissionen se en utveckling av medborgaransvaret för välfärden. De menar att medborgarna är tillräckligt skickliga att delta i en bred diskussion om det offentliga åtagandets omfattning.³⁸

Opinionsundersökningar visar att medborgare kommer önska högre kvalitet på välfärdstjänsterna framöver.³⁹ Borgkommissionen lägger fram två tillvägagångssätt för att sluta finansieringsgapet. Antingen begränsas medborgarnas efterfrågan eller så ökar man utbudet. Som nämnt ovan ska finansieringen av ett ökat tjänsteutbud ske genom ökade skatteinkomster, höjd effektivitet, en prioritering av sjukvård och äldreomsorg inom den offentliga utgiftsramen men också genom ökad privat finansiering.⁴⁰

Kommissionen tror att avgifter skulle accepteras lättare än höjda skatter. Skatt är ett hårt ord och det kan vara lättare med en obligatorisk avgift. Ett exempel på denna finansiering skulle vara en obligatorisk äldreomsorgsförsäkring. En annan sorts finansiering är den avgift som personen i fråga betalar när vården och omsorgen utnyttjas.⁴¹ Ett alternativ till detta är obligatoriskt sparande. Medborgare skulle då tvingas spara en viss andel av inkomsten från exempelvis 50 års ålder och får inte disponeras före 75 års ålder.⁴² Förutom höjda skatter är höjd effektivitet och tidigare/senare inträde/utträde på arbetsmarknaden ett bud från Borgkommissionen. Det gäller därmed att stödja kommunsektorn tillräckligt mycket för att kunna effektivisera verksamheterna.⁴³

---

³⁷ Borgkommissionen. 2010: 3.

³⁸ Ibid 4.

³⁹ Ibid: 25.

⁴⁰ Ibid: 29.

⁴¹ Ibid: 34.

⁴² Ibid: 35.

⁴³ Ibid: 41.

3.4 Sveriges framtid- Demografiska förändringar

Det som har diskuterats i förgående avsnitt är lösningar på framtida utmaningar. Frågan är då varför demografiska utmaningar kommer att uppstå? Framtidskommissionen är en grupp som fick i uppdrag av regeringen att identifiera vilka samhällsutmaningar som väntar Sverige i framtiden. Rapporten visar, med hjälp av statistik från SCB, att medellivslängden idag är 80 år för män och 83,8 för kvinnor. 18,8% av befolkningen är idag äldre än 65 år. Medellivslängden kommer att öka till 84,8 år för kvinnor och till 81,5 år för män, till år 2020.⁴⁴ Sverige har gått från att vara ett relativt fattigt och homogent land med låg medellivslängd till ett rikt och heterogent land med hög medellivslängd. Något som påverkar finansieringen av ett lands välfärdstjänster är befolkningens sammansättning. En äldre befolkning innebär att efterfrågan på sjukvård och äldreomsorg ökar vilket i sin tur innebär en lägre tillväxt. Detta med en kombination av ett minskande antal som arbetar och betalar skatt kan riskera att leda till ett växande gap mellan behov och vilka resurser som finns för att kunna motsvara dessa.⁴⁵

Demografiska förändringar handlar också om ett lands in- och utvandring och det handlar om befolkningsförändringar i Sverige. Befolkningsförändringar handlar om vart folk väljer att bo. Idag finns en stark urbaniseringstrend som kan leda till obalanser mellan olika delar av landet.⁴⁶ Migration är något väldigt bra för den demografiska utvecklingen då invandring motverkar ökningen av försörjningskvoten, det vill säga andelen av befolkningen som inte är aktiv ekonomiskt sätt i förhållande till den ekonomiskt aktiva delen av befolkningen.⁴⁷ För att kunna möta den utmaning vi står inför i och med högre försörjningskvot kommer Sverige behöva mer invandring.⁴⁸

Statistik från SCB visar att skillnaderna mellan kommunerna i Sverige är stora.⁴⁹ Större städer tenderar att ha en befolkning med högre utbildningsnivå, det kan bero på att arbetsmarknaden finns där. Statistik tyder även på att fler unga människor väljer att flytta till storstäder vilket leder till en skevare åldersstruktur i kommunerna. I framtiden kommer vissa kommuner ha ett överskott och andra ett underskott av arbetskraft.⁵⁰ Försörjningsbördan i ett land visar hur många varje förvärvsarbete person behöver försörja inkluderat sig själv. Försörjningsbördan var i Sverige år 2010 2,14. Utgår man från en oförändrad förvärvsfrekvens beräknar SCB att försörjningsbördan kommer att öka med 10 % fram till år 2030 till 2,35.⁵¹

3.5 Centrala begrepp vid tolkning

Jag har under intervjuerna frågat politikerna om bestämda saker kopplat till demografiska förändringar. Jag har hämtat centrala begrepp angående demografiska förändringar från rapporterna skrivna av Borgkommissionen, Framtidskommissionen, Esping-Andersen och SKL:s beredningsgrupp. De

---

⁴⁴ Framtidskommissionen. 2013: 109.

⁴⁵ Ibid: 110.

⁴⁶ Ibid: 111.

⁴⁷ Ibid: 115-116.

⁴⁸ Ibid: 117.

⁴⁹ Ibid: 119.

⁵⁰ Ibid: 122.

⁵¹ Ibid: 126.

centrala faktorerna som diskuteras i dessa texter är effektivitet, prioriteringar, skatter, statsbidrag, brukaravgifter, valfrihet och konkurrens, privata utförare, privat finansiering och medborgar- och familjeansvar. Det är bland annat dessa saker jag har fokuserat på under intervjuerna. Jag valde att fråga de om bestämda saker för att kunna se skillnad i uppfattningarna kring lösningar. Genom att de tar ställning till dessa faktorer blir det tydligare om det är politik eller lokala förhållanden som förklarar varför uppfattningarna skiljer sig. De begrepp som tas upp i detta avsnitt återkommer i resultatavsnittet. Där sammanfattas uppfattningarna kring de centrala faktorerna. De redovisas även i analysen för att tydligt kunna jämföra kommungrupperna med varandra. Här kommer en tolkning av några av begreppen.

Demografi betyder befolkningslära och handlar om den vetenskap där studierna ägnas åt befolkningens storlek, sammansättning och geografiska fördelning, samt förändringar i befolkningsstrukturen orsakade av demografiska förändringar. Demografiska förändringar kan handla om födelser, dödsfall och flyttningar.⁵² De intervjuade talar om demografiska förändringar som befolkningsförändringar.

Under intervjuerna får respondenterna ta ställning till om de ser valfrihet och konkurrensutsättning som en problemlösning. Valfrihetssystem innebär att medborgare ges möjligheten att välja mellan olika leverantörer av tjänster. Meningen är att det ska skapa möjligheter för privata företag och organisationer att utföra tjänster som kommunen tidigare utfört i egen regi.⁵³ I valfrihetssystem är priset redan fastställt och leverantörer konkurrerar med kvalitet.⁵⁴ Kommuner kan även välja om de vill införa LOV, lagen om valfrihet.⁵⁵ Lagen reglerar vad som gäller för kommuner när de vill konkurrenspröva kommunala verksamheter genom att överlämna valet av utförare av stöd, vård- och omsorgstjänster till brukaren. Lagen ska vara ett verktyg för de kommuner som inför valfrihet och öppnar upp för privata alternativ. Medborgare kan fritt välja mellan godkända leverantörer och sedan har kommunen det övergripande ansvaret för verksamheten.⁵⁶ Att införa LOV ses som en effektivisering av kommunerna. Vissa kommuner har infört LOV, andra kommer att införa det och andra har valt att avstå. Skatteutjämningsystemet är en annan faktor respondenterna tar ställning till. De argumenterar för om de tycker att systemet bör förändras. Systemet innebär att kommunerna ska ha så lika förutsättningar som möjligt att bedriva verksamhet. Det handlar om att utjämna kostnader som

---

⁵² NE. <http://www.ne.se/demografi>. [Hämtad den 2013-12-27].

⁵³ Tillväxtverket.

<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfortillvaxt/flerochvaxandeforetag/halsavardochomsorg/lagenomvalfrihetlov.4.21099e4211fdb8c87b800017768.html>. [Hämtad den 2013-12-28].

⁵⁴ Valfrihetswebben. <http://www.valfrihetswebben.se/om-lov.aspx>. [Hämtad den 2013-12-28].

⁵⁵ Socialdepartementet. 2008: 1 kap. 1§.

⁵⁶ Sveriges Kommuner och Landsting.

http://www.skl.se/vi_arbetar_med/valfrihet/valfrihetuppdrag/lag_om_valfrihetssystem [Hämtad den 2013-12-20].

inte går att påverka och det handlar om att utjämna skattekraften mellan landets kommuner.⁵⁷

4. LEDANDE KOMMUNPOLITIKERS UPPFATTNINGAR

Detta avsnitt presenterar resultatet av intervjuerna. Syftet med uppsatsen är att undersöka vilka lösningar kommunerna ser för att klara välfärden i framtiden. Jag vill undersöka om det finns gemensamma mönster i uppfattningarna utifrån ideologi och lokala förhållanden. Jag vill också jämföra olika kommuner med varandra för att se om problemlösningarna varierar och vad som kan förklara variationen. Resultatet av intervjuerna presenteras under olika teman som bygger på kommunstorlek och politiskt styre. Detta för att kunna se skillnader både vad gäller lokala förhållanden och ideologi. Under respektive tema finns en sammanfattning av vilka utmaningar kommunerna står inför, vilka lösningar de har för att klara utmaningarna och hur det ska finansieras. Bestämda begrepp som är hämtade från texter skrivna inom ämnet utgör det som respondenterna diskuterar. Efter sammanfattningarna av varje kommungrupp redovisas ett stycke slutsatser för att kunna se skillnader mellan S- och M-kommunerna i varje kommungrupp. Studien bygger på politikernas egna uppfattningar som även får representera kommunernas uppfattningar. Det som nämns är sammanfattningar av respondenternas åsikter och citat, förutom slutsatserna.

4.1 Små kommuner

Socialdemokratiskt styre:

Haparanda, Orsa och Sorsele kommun ser alla utmaningar i att de blir färre i kommunerna och att det föds för lite barn. De ser en åldrande befolkning och en utmaning blir att klara av äldreomsorgen i framtiden. Kommunerna vill skapa större inflyttning, få människor att stanna kvar och utbilda sig inom områden där det finns behov av arbetskraft.

För att lösa utmaningarna i Haparanda kommun har Socialdemokraterna drivit på frågan om att investera i ett varucenter med hotell och restauranger. Kommunen hoppas att det kan skapa fler arbetstillfällen och förutsättningar för inflyttning. Haparanda tror sig vända trenden de sett i kommunen med investeringen. *"Om vi inte gör någonting alls kommer det att bli en nedåtgående spiral och därför stöttar vi det här."*⁵⁸ Kommunen ser även en lösning i ett samarbete med Torneå stad i Finland, för att de tillsammans ska kunna arbeta mer effektivt. Den kommunala verksamheten effektiviserar de genom att arbeta mycket digitalt. Exempelvis har anställda inom äldreomsorgen och hemtjänsten fått en varsin mobiltelefon där de kan ha program som underlättar arbetet. *"Det är en kvalitetssäkring men också en effektivisering."*⁵⁹ Skattehöjningar är inget kommunen ser som en lösning på deras utmaningar. Haparanda kommun anser att skatteutjämningsystemet bör förändras och att det är positivt att det finns ett system. *"Vi ska nu höja brukaravgifterna för maten inom äldreomsorgen, det har att göra med att vi vill upp till den standard där vi*

---

⁵⁷ Sveriges Riksdag. <http://www.riksdagen.se/sv/Debatter--beslut/Interpellationsdebatter1/Debatt/?did=H010416&doctype=ip> [Hämtad den 2013-12-20].

⁵⁸ Simu, G. 2013-12-12.

⁵⁹ Ibid.

ska ligga.”⁶⁰ Orsa kommun har också arbetat med samverkan med andra kommuner för att klara utmaningarna. Samverkan underlättar rekryteringen av personal med rätt kompetens men också att bli större och mer attraktiva som kommun för arbetssökande medborgare. *”Vi kommer vara beroende av att folk flyttar hit och därmed blir flyktmottagandet viktigt.”*⁶¹ Kommunen har sett att de kan spara pengar genom att arbeta effektivt. De tittar på hur de kan arbeta mer effektivt genom schemaläggning och hur verksamheter kan använda tiden på ett bättre sätt. Enligt Orsa är detta kortsiktiga lösningar och det blir svårare att hitta långsiktiga lösningar. Där tror de på ett bättre samspel mellan stat och kommun. *”Vi tycker att det är en dålig idé att sänka statsbidragen och att sänka den statliga skatten.”*⁶² Det eftersom det förstör för mindre kommuner. *”Ska vi klara av att höja kvalitén på äldreomsorgen måste även staten sänka kraven på oss ute i kommunerna eller bidra med mer pengar så att kommunerna kan klara av utmaningarna.”*⁶³ För Orsa är det uteslutet att höja den kommunala skatten för att lösa utmaningarna. *”Vi är sådan liten kommun att en skattehöjning på 10 öre inte gör någon skillnad.”*⁶⁴ För att det ska göra skillnad krävs en höjning med ungefär 2 kronor vilket ses som omöjligt. Kommunen ser över brukaravgifterna varje år. *”Vi gör en översyn varje år där vi höjer avgiften. Inom äldreomsorgen är höjd brukaravgift ingen lösning eftersom det ger alldeles för lite intäkter.”*⁶⁵ Kommunen anser att skatteutjämningsystemet bör förändras och att systemet har blivit bättre efter att vissa förändringar genomförts. I Sorsele kommun ska de utveckla företagen för att lösa utmaningarna med ett underskott på arbetstillfällen. De vill också göra besöksnäringen mer attraktiv för att få dit mer människor och skapa fler arbetstillfällen. Även Sorsele har arbetat med att effektivisera välfärdstjänsterna genom samverkan med landstinget. *”För att vi ska utvecklas, kunna hantera de kostnadshöjningar som blir varje år och för att kunna betala ut lön till de anställda måste statsbidraget, som vi får, höjas.”*⁶⁶ Om inte statsbidraget höjs måste kommunen höja skatten, något de inte vill göra. Kommunen tycker att skatteutjämningsystemet är dåligt för små kommuner eftersom det baseras på tillväxt och på att det är många medborgare i en kommun. *”Våra brukaravgifter är tillräckligt höga, i vår kommun mäktar man inte med mer.”*⁶⁷

Kommunerna anser att det kan bli svårt att öka medborgar- och familjeansvaret. *”Det som är så fantastiskt med Sverige är att vi har en sådan fin välfärd som vi solidariskt betalar med våra skatteintäkter. Om var och en ska börja betala för sig med privata försäkringar eller avgifter så blir jag orolig för de som inte har råd.”*⁶⁸ Haparanda tror att många familjer tar ett väldigt stort ansvar redan idag genom att hjälpa anhöriga med mat och handling. Sorsele kommun håller med. Haparanda kommun menar dock inte att folk ska sluta arbeta för att stanna hemma och ta hand om sina föräldrar, då finns risken att det blir

---

⁶⁰ Simu, G. 2013-12-12.

⁶¹ Olsson, M. 2013-12-05.

⁶² Ibid.

⁶³ Ibid.

⁶⁴ Ibid.

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ Abrahamsson, C. 2013-12-02.

⁶⁷ Ibid.

⁶⁸ Simu, G. 2013-12-12.

kvinnorna som får ta det ansvaret vilket inte är önskvärt. I Orsa kommun håller de med om att välfärden ska skattefinansieras och inte vara beroende av privata försäkringar eller avgifter. Om inte finansieringen av äldreomsorgen löser sig tror kommunen att familjerna måste ta ett större ansvar och spela en roll i att lösa utmaningarna. Problemet är att familjerna inte finns tillgängliga i lika stor utsträckning som de gjorde förr. Sorsele kommun anser att ett medborgaransvar är viktigt. *"Jag tror inte på att människor ska behöva köpa sig sin egen vård. Man ska inte behöva ha privata försäkringar som i USA för att ha råd med skola och omsorg."*⁶⁹

Haparanda kommun anser att det är viktigt att vara försiktig när det gäller valfrihet och konkurrensutsättning. *"Min erfarenhet är att styrningen blir svår. Det är bättre att någon håller tajt om den. Sedan anser jag att vinsten ska tillbaka till samhället och till allas välfärd."*⁷⁰ Orsa kommun anser att privata utförare är fel väg att gå på grund av det vinstdrivande syfte som kan ligga bakom. *"Det är svårt att konkurrensutsetta en likvärdig skola och äldreomsorg. Valfrihet kan vara på olika sätt. Nu är fokus på vem som levererar tjänsterna och det är fel fokus tycker jag."*⁷¹ Varken Orsa eller Sorsele har infört LOV. Det finns inga privata utförare i Sorsele kommun på grund av vinstsyftet.

De tre kommunerna är överens om att det är bra att samarbeta över blockgränserna. Kommunerna anser att det är viktigt att alla partier i fullmäktige är överens i stora frågor som har långsiktig betydelse för kommunerna. I Sorsele kommun tror de att ett samarbete kan vara avgörande för att kommunen ska kunna utvecklas och överleva. *"Oavsett vilket parti som styr, är det samma utmaningar vi står inför."*⁷²

Moderat styre:

I Vårgårda kommun ser de att antalet äldre äldre ökar, det vill säga de över 85 år. Samtidigt som de yngre kullarna blir större. Utmaningarna i kommunen ligger i att ta hand om de äldre och finansiera omsorgen. En annan utmaning är att tillgodose behoven av bostäder, både trygghetsboenden och serviceboenden. Habo, som är en tillväxtkommun, ser utmaningar i ett stort investeringsbehov inom skola och omsorg. En annan utmaning är att öka antalet företagare. *"Det är för få som vill ta risken att gå från att vara anställd till att bli egen företagare. Ett gigantiskt bekymmer för hela Sverige."*⁷³ Eftersom Habo växer är det viktigt att kunna tillgodose alla med bostäder, något som de idag har svårt att hinna med. En stor del av befolkningen är unga och kommunen måste bygga fler lägenheter för att unga ska stanna och bilda familj. De ser även arbetskraftsfrågan som ett stort problem där det saknas personal med rätt utbildning. En annan tillväxtkommun är Hammarö och deras utmaning är att få fram förskoleavdelningar och skolplatser i den takt det behövs och de ser antalet äldre som ett problem.

För att lösa utmaningarna i Vårgårda kommun måste de bygga rätt typ av boenden och utbilda fler människor inom vård och omsorg. De arbetar mycket med effektiviseringar, främst genom att samverka med andra kommuner. Det

---

⁶⁹ Abrahamsson, C. 2013-12-02.

⁷⁰ Simu, G. 2013-12-12.

⁷¹ Olsson, M. 2013-12-05.

⁷² Olsson, M. 2013-12-05.

⁷³ Werthén, T. 2013-12-03.

kan vara att samarbeta om gemensamma stödfunktioner och administration. *"Vi är inte benägna att höja skatten i nuläget."*⁷⁴ Skatteutjämningsystemet är något de tycker ska förändras i takt med att samhället förändras. *"Höjda brukaravgifter kan vara ett sätt att lösa utmaningarna framöver"*⁷⁵, det kan bli nödvändigt med en höjning för att klara ekonomin. I Habo kommun är en lösning att öka flyktingmottagandet och att den enskilde individen tar större ansvar i framtiden. Huvudlösningen är att få igång nyföretagandet och att arbeta mer effektivt för att få bort onödigt arbete som kostar pengar. *"Att effektivisera handlar inte om att arbeta fler timmar utan det handlar om att bli smartare och istället kanske jobba mindre, men få ut mer i slutändan."*⁷⁶ De tycker att skatteutjämningsystemet bör förändras. *"Systemet speglar inte verkligheten."*⁷⁷ Om utmaningarna blir väldigt tuffa kan en höjd brukaravgift bli nödvändig. Det är dock inget kommunen vill genomföra. *"Höjs brukaravgifterna kommer det läggas på en nivå att det inte drabbar den enskilde för mycket."*⁷⁸ I Hammarö kommun tror de att det blir svårt att lösa utmaningarna med det statsbidrag som kommunen får, med utjämningsystemet som finns, och samtidigt ha en oförändrad skatt. För att kommunen ska klara av att genomföra investeringar kan en skattehöjning bli nödvändig. Kommunen är neutral till skatteutjämningsystemet. *"Vi tillhör dem som inte vinner någonting på en förändring."*⁷⁹ Brukaravgifterna kan behöva höjas men kommunen försöker hålla de låga. Kommunen jobbar mycket med att effektivisera. *"Det går dock inte att effektivisera hur mycket som helst. Vi är inte beredda att införa större klasser i skolan eller färre undervisningstimmar."*⁸⁰ Kommunen ska istället satsa på personalgrupperna och skapa förutsättningar för att medarbetarna ska vara engagerade och motiverade i sitt arbete.

Ett utvecklat medborgansvar ser Vårgårda kommun som en lösning. De ser att volontärverksamheten blir mer utspridd. *"Privata försäkringar är ingen perfekt lösning men det kan vara en lösning. Det kan finnas sådana kollektiva försäkringar också, via fackföreningar."*⁸¹ En lösning kan även vara att familjerna tar mer ansvar när det gäller barnens skola och skolresultat. Att öka familjernas ansvar vad gäller de äldre ser Vårgårda inte som något alternativ. Habo kommun håller med om att det är viktigt att familjerna stödjer barn och barnens skola. I Hammarö anser de att medborgarna måste ta ett eget ansvar inte bara för idag, utan även för 10 till 20 år framåt. *"Eftersom det är bostadsbrist kan föräldrar få ta ansvar för sina barn upp i 30 års ålder idag."*⁸²

Vårgårda kommun har infört LOV. *"Det har gjort god nytta för då spänns alternativen mot varandra."*⁸³ Kommunen har några förskolor som är privata. *"Vi tycker det är bra med både privata och offentliga verksamheter."*⁸⁴ Habo kommun tycker att kvalitén är det viktiga, är den bra spelar det ingen roll vem som är

---

⁷⁴ Olsson, M. 2013-12-09.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Werthén, T. 2013-12-03.

⁷⁷ Ibid.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Sandberg, L. 2013-12-11.

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Olsson, M. 2013-12-09.

⁸² Sandberg, L. 2013-12-11.

⁸³ Olsson, M. 2013-12-09.

⁸⁴ Ibid.

utförare. *"Jag tycker vi ska vara öppna för olika alternativ och för konkurrens."*⁸⁵ Hammarö kommun håller med och anser att det inte ska spela någon roll vem som är utföraren bara det blir bra för brukaren. För att kunna ha privata verksamheter gäller det att ha bra kontroll på både styrning och uppföljning av verksamheten. Hammarö har också tagit beslut om att införa LOV i kommunen. *"Vi har infört ett konkurrensutsättningsprogram och vi ser positivt på olika alternativ och konkurrens."*⁸⁶

Vårgårda kommun anser sig ha en utpräglad blockpolitik men de gör upp över gränserna ibland. I stora frågor tror kommunen att partierna måste samarbeta mer över gränserna för att komma fram till bra lösningar. Samarbetet i Habo kommun ser lite annorlunda ut, de har väldigt bra samarbete över blockgränserna. Deras ambition är att få konsensus i alla frågor. *"Det ska inte ha någon större betydelse vem som styr utan kommunen ska drivas efter kommuninvånarnas bästa."*⁸⁷ De tror att samarbetet kommer att öka framöver och hoppas att den politiska polariseringen försvinner. I Hammarö tror de att de måste tvinga fram ett bättre samarbete över blockgränserna på grund av Sverigedemokraterna.

Små kommuner skiljer sig både utifrån regionala förutsättningar och politiskt styre. S-kommunerna brottas med utflyttning och minskade skatteintäkter. De yngre flyttar och antalet äldre ökar. M-kommunerna har en yngre befolkning och utmaningen handlar om att möta behoven i tid. Det handlar om platser i skolan, förskolan samt lägenheter för både unga och äldre. M-kommunerna i denna grupp har en ökande befolkning och S-kommunerna minskar. Det är dock inga stora förändringar det handlar om vilket innebär att det inte kan förklara skillnader i uppfattningar kring lösningar. S- och M-kommunerna i gruppen skiljer sig i synen på lösningar. Alla M-kommuner är positiva till valfrihet och konkurrensutsättning samt till privata utförare på marknaden som lösning, till skillnad från S-kommunerna där ingen ser valfrihet och konkurrensutsättning eller privata utförare på marknaden som en lösning. LOV är något M-kommunerna satsat på till skillnad från S-kommunerna. Det är enbart Haparanda som har LOV av S-kommunerna. M-kommunerna ser privata och kollektiva försäkringar eller avgifter som en möjlig lösning, något S-kommunerna är emot. M-kommunerna utesluter inte en höjd kommunal skatt men ser det som en sista utväg för att lösa utmaningarna. S-kommunerna är mer beroende av ökat statsbidrag och att de anpassas till kostnaderna för kommunerna. Ingen kommun vill dock höja den kommunala skatten. Generellt ser S-kommunerna i gruppen en höjning av den statliga skatten som en bättre lösning än höjd kommunal skatt. M-kommunerna ser höjda brukaravgifter som lösning och två S-kommuner ser det som en möjlig lösning. Alla S-kommuner och två M-kommuner anser att skatteutjämningsystemet bör förändras, Hammarö är neutrala. M-kommunerna tror att familjerna har en roll i att lösa utmaningarna, S-kommunerna anser redan att familjerna tar ett ansvar idag. Lösningarna i kommungruppen skiljer sig på flera punkter. Som redovisat skiljer de sig i synen på flera av de centrala faktorerna. Att S-kommunerna tappar befolkning och M-kommunerna ökar kan inte förklara skillnaderna eftersom

---

⁸⁵ Werthén, T. 2013-12-03.

⁸⁶ Sandberg, L. 2013-12-11.

⁸⁷ Werthén, T. 2013-12-03.

dessa förändringar är så pass små. Därav drar jag slutsatsen att politiskt styre spelar roll för de lösningar kommunerna i denna grupp ser eftersom de skiljer sig i synen angående statlig skatt, valfrihet och konkurrensutsättning, LOV, privata utförare och privata försäkringar. De gemensamma uppfattningarna för att klara välfärden är att det bör ske en ständig effektivisering, samarbeta över blockgränserna, medborgaransvaret måste öka, öka flyktingmottagandet, kompetensförsörjning, utveckla företagandet och att samverka över kommungränserna är viktigt.

4.2 Mellanstora kommuner

Socialdemokratiskt styre:

Ludvika kommun har redan genomgått en stor utmaning i antalet äldre och klarat av den. De har haft en befolkningsökning de senaste åren genom inflyttning och ökat antal födda barn. Nu är kommunens stora utmaning att bygga tillräckligt med bostäder för att människor ska bosätta sig i kommunen och dessutom stanna kvar och arbeta. Sundbyberg kommun ser en positiv demografisk utveckling, de sänker medelåldern. Kommunen har högt barnafödande och en ung befolkningstillväxt. *"Vår utmaning blir att hantera variationerna i barnafödandet och då krävs att nya förskolor byggs, vilket innefattar byggnation av en stor verksamhet."*⁸⁸ Örnsköldsvik kommun ser en utmaning att ha en modern och bra vård samt omsorgsplatser till behövande. En annan utmaning är att få till en befolkningsökning.

I Ludvika kommun ska de öka inflyttningen genom att utveckla arbetstillfällena. *"Vi måste bygga ordentligt med bostäder och få människor att flytta in."*⁸⁹ Effektivisering är något de ständigt arbetar med och en omorganisering är ett exempel på hur de ska effektivisera välfärdstjänsterna. För att lösa utmaningarna måste kommunen koncentrera sig på rätt saker, vid rätt tillfälle. Som att anpassa verksamheterna efter behov. Utmaningarna ska finansieras genom skattsedeln och de vill se ett ökat statsbidrag. *"Jag tycker det system vi har nu när man sänker skatten på central nivå är dåligt. Det innebär att vi måste höja lokalt, något som blir svårt eftersom det är en skatt alla måste betala."*⁹⁰ Ludvika vill avstå en lokal skatthöjning. Om det blir ett regeringsskifte tror kommunen att de inte behöver höja skatten. En bättre lösning är att avveckla jobbskatteavdragen och att staten tar ut den skatt de gjort tidigare för att fördela mer pengar till kommunerna. *"Det är en tuff situation om vi ska fortsätta sänka skatterna för då kommer vi inte klara av att ta hand om välfärdstjänsterna utan vi måste ha mer intäkter."*⁹¹ Ludvika kommun tycker även att skatteutjämningsystemet bör förändras. *"Höjda brukaravgifter är ingen bra idé för jag tycker välfärden ska vara finansierad med skattemedel och då måste brukaravgifterna hållas nere. Annars finns en risk att människor stängs ute."*⁹² Sundbyberg kommun ser en lösning i att vara duktiga på att hålla igen kostnaderna. *"En effektivisering är något som ständigt sker."*⁹³ En effektivisering innebär för kommunen att använda rätt arbetsmetoder och ny teknik på rätt sätt.

---

⁸⁸Nygren, J. 2013-12-05.

⁸⁹ Strömkvist, M. 2013-12-09.

⁹⁰ Ibid.

⁹¹ Ibid.

⁹² Ibid.

⁹³ Nygren, Jonas. 2013-12-05.

Kommunen tycker att den kommunala skatten ska vara låg och att den nationella skatten ska vara hög. *"Det är bättre att omfördela från statlig skatt."*⁹⁴ Inställningen till skatteutjämningsystemet är positivt, det är bra att systemet finns, men de tycker att Sverige måste ha ett skatteutjämningsystem som kompenserar tillväxtkommunerna. De är tveksamma till att höja brukaravgifterna för välfärden. *"Då är det bättre med höga skatter eftersom att välfärdstjänsterna är till för alla."*⁹⁵ I Örnsköldsvik kommun är lösningen att få unga att vilja arbeta inom vård och omsorg och som lärare. *"Vi är alltid ute efter en effektivisering, det finns alltid något som kan effektiviseras."*⁹⁶ Ett exempel är att öka flexibiliteten och för att bidra till det har kommunen flyttat ihop några kommunala bolag till ett och samma ställe. *"Att sänka den statliga skatten är en dålig lösning, det ska vara långsiktigt hållbara spelregler från statens sida."*⁹⁷ Kommunen tycker att staten bör bidra med mer pengar till välfärden. De ser ingen lösning i att höja den kommunala skatten. *"Om staten bestämmer uppgifter till oss, då måste de även ge oss pengar. Staten ska inte sänka skatter utan de ska tillskjuta medel till välfärden."*⁹⁸ Örnsköldsvik kommun tycker att skatteutjämningsystemet bör förändras för att anpassas till verkligheten. Vad gäller brukaravgifter tycker de att maxtaxan för omsorg och skola ständigt bör ses över.

Kommunerna är överens om att medborgare tar ett medborgaransvar genom att betala skatt. *"Privata försäkringar leder till att samhället krackelerar."*⁹⁹ *"Jag är emot privata försäkringar, det är ingen bra lösning på problemet."*¹⁰⁰ Kommunerna föredrar att medborgare tar ett ansvar genom att engagera sig i sina medmänniskor och inte förväntar sig att hemtjänsten ska göra allt. Att familjerna ska ta ett ökat ansvar för att lösa utmaningarna tror kommunerna blir svårt. *"Det är inte rimligt om jag har föräldrar som bor långt bort. Jag har mitt ansvar men i slutändan betalar jag skatt till de som sköter det."*¹⁰¹ Kommunerna menar att välfärdssystemet i Sverige är till för att hjälpa de äldre när de blir gamla och barnen i skolan.

När det gäller privata utförare anser kommunerna att bekymret är att det finns ett vinstintresse. Ludvika kommun anser att det finns privata utförare eftersom det finns en drivkraft av att tjäna pengar. *"Jag tycker pengarna ska gå till välfärden, då är det svårt att konkurrensutsätta."*¹⁰² Sundbyberg kommun tycker det är bra med en blandning så länge det inte är vinstdrivande och det måste vara bra kvalitet. Kommunen har många privata utförare eftersom Sundbyberg är en del av Stockholm. *"Vi har LOV och valfrihet inom hemtjänsten, men det har fungerat sådär."*¹⁰³ Örnsköldsvik har inte infört LOV. *"Utvecklingen av privata verksamheter ser skrämmande ut."*¹⁰⁴

---

⁹⁴ Nygren, J. 2013-12-05.

⁹⁵ Ibid.

⁹⁶ Söderström, E. 2013-12-10.

⁹⁷ Ibid.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Ibid.

¹⁰⁰ Nygren, J. 2013-12-05.

¹⁰¹ Ibid.

¹⁰² Strömkvist, M. 2013-12-09.

¹⁰³ Nygren, J. 2013-12-05.

¹⁰⁴ Söderström, E. 2013-12-10.

Att samarbeta över blockgränserna för att lösa utmaningarna tror kommunerna är nödvändigt. Kommunerna tror även att samarbetet ökar när valrörelsen är över. En anledning kan bero på Sverigedemokraterna. Att samarbeta över blockgränserna kan vara en långsiktig lösning. *"Partipolitiken på lokal nivå är inte lika tydlig som på nationell nivå."*¹⁰⁵

Moderat styre:

Västervik kommun har en kraftigt ökande andel unga vilket innebär att de måste bygga nya förskolor och skolor. Den största utmaningen är urbaniseringstrenden och den kommer de att arbeta med genom att utveckla infrastrukturen. Mark kommun har redan haft en utmaning med ett överskott på äldre äldre. De tror dock att antalet äldre äldre kommer att öka igen efter år 2020. Arbetskraften kan bli en utmaning i framtiden när den äldre befolkningen går i pension och personal med rätt kompetens ska rekryteras. Eftersom det finns en viss utflytning av unga som väljer att studera och bosätta sig på andra orter. Skövde kommun har en bra befolkningstillväxt med ett ökat antal unga. En utmaning är att bygga nya skolor och förskolor och se till att ungdomar stannar kvar i kommunen. Det kan också bli svårt att försörja arbetsmarknaden med arbetskraft som har rätt kompetens.

För att lösa utmaningarna i Västervik kommun har de inom äldreomsorgen satsat på en effektiv bemanning. De arbetar även med att utbilda medarbetarna i schemaläggning. Kommunen kommer att arbeta mer med nya system inom verksamheter och att få olika avdelningar att samverka med varandra. *"Höjda skatter ser jag som något odramatiskt. Det kan bli så att vi kommer att behöva höja skatten i ett längre perspektiv för att kunna möta efterfrågan inom äldreomsorgen på grund av att antalet äldre ökar."*¹⁰⁶ Västervik anser att skatteutjämningsystemet bör förändras för att systemet är orättvist som det är idag. Att höja brukaravgifterna för välfärdstjänsterna ser de ingen dramatik i. *"Vi prövar brukaravgifterna kontinuerligt. Vi vill inte ta för stora avvikelser mot jämförbara kommuner."*¹⁰⁷ Mark kommun tror på en effektiv organisation. *"Med effektivitet menar jag inte att man ska springa fortare utan effektivisering i den bemärkelsen att det ska vara ordning och reda."*¹⁰⁸ Kommunen arbetar med effektiviseringar för att spara pengar som de kan lägga på verksamheter som står inför utmaningar. Mark har ett långsiktigt mål om en oförändrad skatt. *"Jag vill helst se en skattesänkning på några ören."*¹⁰⁹ De tycker att skatteutjämningsystemet bör förändras. En lösning kan vara att höja maxtaxan inom barnomsorgen men någon höjning inom äldreomsorgen ser de inte. Skövde kommun samarbetar med andra regioner för att lösa utmaningarna. De effektiviserar också genom att försöka få bort allt onödigt arbete. I Skövde kommun kan en skattehöjning vara lösningen. *"Vi har redan gjort en höjning till nästa år."*¹¹⁰ Kommunen anser att skatten ska behandlas med respekt. *"Skatteutjämningsystemet bör förändras för det har varit i obalans."*¹¹¹

---

¹⁰⁵ Nygren, J. 2013-12-05.

¹⁰⁶ Hjalmarsson, H. 2013-12-03.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Lövgren, M. 2013-12-09.

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Jonsson, K. 2013-12-10.

¹¹¹ Ibid.

Brukaravgifterna ska ligga på en rimlig nivå. *"Det går inte bara att höja dem, utan det måste finnas en balans."*¹¹²

Att lösa utmaningarna genom att familjer och medborgare tar ett ökat ansvar är inget Västervik kommun tror på. *"Vi kan inte begära att medborgare ska ta större ansvar än vad de gör idag för det finns vissa som inte har möjlighet att få den hjälpen."*¹¹³ Därför kan inte kommunen ställa högre krav. Mark kommun har många frivillighetsorganisationer som genomför aktiviteter för de äldre. De tror också att föräldrar vill ta mer ansvar för sina barn. *"Man kan inte begära att man ska ta större ansvar i familjen än vad man gör idag."*¹¹⁴ I Skövde kommun kan ett större medborgar- och familjeansvar vara en hjälp på vägen. *"Medborgare ska dock inte behöva ta över vården."*¹¹⁵ Kommunen anser att privata försäkringar är upp till var och en. *"Som komplement är det upp till var och en om man vill ha snabbare vård. I grunden ska det vara skattefinansierat."*¹¹⁶

Valfrihet och konkurrensutsättning finns i Västervik kommun. Där anser de att den kommunala verksamheten ska vara minst lika bra som de privata utförare som finns. Det är den enskilde som ska göra valet. *"Vi har kommit relativt långt inom LOV:en."*¹¹⁷ De har en katalog med servicetjänster där invånare kan gå in och välja vad de vill ha. *"Jag tycker det är viktigt med valfrihet och konkurrens."*¹¹⁸ Mark kommun anser sig vara för liten för att privata utförare ska etablera sig på marknaden. *"Annars är vi öppna för privata utförare."*¹¹⁹ Det finns några friskolor men det kan öka i framtiden. *"Vi har infört LOV på servicetjänster men inte inom hemtjänsten."*¹²⁰ I Skövde kommun finns det få privata utförare på marknaden. *"Det viktigaste är att vi ger god vård och bidrar med bra kvalitet. Vilka som utför det är mindre intressant."*¹²¹ För att det ska bli flera privata utförare måste de bli bättre på att säkerställa att de som kommunen anlitar är bra. Det finns ingen hög grad av valfrihet och konkurrensutsättning i kommunen. *"Det är dock viktigt att ha en valfrihet för medborgarna så att de har möjlighet att påverka sin vardag i sådan stor utsträckning som möjligt."*¹²²

Kommunerna ställer sig positiva till att samarbeta över blockgränserna på lokal nivå för att lösa kommande utmaningar. Västervik tror på ökat samarbete, Mark anser att den kommunala politiken bygger på att alla är överens och i Skövde har de bra relation och samverkan över blockgränsen.

I de mellanstora kommunerna påverkas skillnaderna också av de lokala och regionala förutsättningarna, men tvärtom. S-kommunerna har befolkningsökningar och behöver bygga bostäder för både äldre och yngre. S-kommunerna behöver också anpassa verksamheten efter behoven. M-kommunerna brottas mer med effekter av urbaniseringen och måste bygga bostäder och anpassa verksamheten för att få människor att bo kvar samt att öka

---

¹¹² Jonsson, K. 2013-12-10.

¹¹³ Hjalmarsson, H. 2013-12-03.

¹¹⁴ Lövgren, M. 2013-12-09.

¹¹⁵ Jonsson, K. 2013-12-10.

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Hjalmarsson, H. 2013-12-03.

¹¹⁸ Ibid.

¹¹⁹ Lövgren, M. 2013-12-09.

¹²⁰ Ibid.

¹²¹ Jonsson, K. 2013-12-10.

¹²² Ibid.

inflyttningen. Detta kan dock inte förklara variationen i synen på lösningar eftersom det inte är några stora befolkningsökningar. Synen mellan partierna skiljer sig mycket. Både S- och M-kommunerna anser att skatteutjämningsystemet fungerar dåligt och att det bör förändras. S-kommunerna är dock generellt mer positiva eftersom det gynnar tillväxtkommuner och M-kommunerna tycker att systemet är orättvist. Alla S-kommuner vill höja den statliga skatten för att lösa utmaningarna och två S-kommuner vill se en avveckling av jobbskatteavdraget. M-kommunerna är istället mer positiva till höjd kommunal skatt och anser att det kan vara en lösning. M-kommunerna vill dock hålla den låg. S-kommunerna vill inte höja den kommunala skatten. M-kommunerna är mer positiva till höjd brukaravgift för välfärdstjänsterna. En S-kommun ser höjda brukaravgifter som en lösning och alla M-kommuner. Alla S-kommuner är emot privata försäkringar som lösning, något som ses som en möjlig lösning av M-kommunerna. S-kommunerna är emot privata försäkringar eftersom det leder till att välfärden inte blir till för alla då.

S-kommunerna anser att familjerna har en roll i att lösa utmaningarna men ansvaret behöver inte öka. M-kommunerna ser inte ökat medborgaransvar som en lösning men de anser att familjerna har en roll att spela. M-kommunerna är positiva till valfrihet och konkurrensutsättning, något som S-kommunerna är emot. Alla M-kommuner anser att det är bra att det finns privata utförare på marknaden. Bland S-kommunerna ställer sig Sundbyberg positiv till att det finns både privata och offentliga verksamheter så länge det inte finns en vinstdrivande kraft. Alla S-kommuner är skeptiska till vinstintresset. Alla M-kommuner påpekar att det ska vara kvalitet oavsett om det är i privat eller offentlig drift. En S-kommun har valt att införa LOV till skillnad från tre M-kommuner. En lösning för S-kommunerna är även kompetensförsörjning och att arbeta mycket med folkhälsan. Även i denna kommungrupp skiljer sig synen på lösningar mellan partierna. De har olika uppfattningar kring synen på lösningar och tar olika ståndpunkt i olika frågor. Jag drar även slutsatsen i denna grupp att politik är viktigt i synen på lösningar.

Kommunerna har gemensamma uppfattningar om att samarbete över blockgränserna är en förutsättning för att klara utmaningarna, öka attraktiviteten som arbetsgivare, skapa fler arbetstillfällen, bygga nya bostäder och skolor samt att alltid försöka effektivisera. Hur effektiviseringen ska gå till skiljer sig mellan kommunerna. S-kommunerna effektiviserar genom att bland annat anpassa verksamheterna efter behov, omorganisera och öka flexibiliteten. M-kommunerna effektiviserar genom att bland annat arbeta med nya system och samarbeta med andra regioner.

4.3 Stora kommuner

Socialdemokratiskt styre:

Malmö kommun har demografiska utmaningar på kortare sikt. Det finns en stark tillväxt i både för- och grundskoleålder. Det innebär att det måste byggas nya skolor, samtidigt som skolor och förskolor med dålig kvalitet måste byggas om. Det finns även en utmaning i antalet äldre som visar sig runt år 2020. En annan utmaning är rekrytering av behöriga lärare inom förskola och skola. I inflyttningsskommunen Östersund är stora personalavgångar inom vård och omsorg en utmaning. Att hitta personal med rätt kompetens kan bli svårt. Det finns många ungdomar som studerar i kommunen och därför måste de bygga

många lägenheter. I inflyttningskommunen Eskilstuna är en utmaning att bygga tillräckligt med bostäder åt de som bor och vill bosätta sig i kommunen. En annan utmaning är att vara attraktiv för att människor ska vilja bosätta sig i kommunen. Eftersom de föryngrar sin befolkning är det viktigt att lyckas inom skola och förskola.

För att lösa utmaningarna i Malmö sker det ständigt en effektivisering i och med den kvalitetsanpassning som genomförs i verksamheterna. Kommunen föredrar även högre statsbidrag. *"Annars tvingas vi höja skatten."*¹²³ Att bygga skolor och förskolor kostar mycket pengar och därför kan de bli tvungen att höja skatten för att klara finansieringen. *"Det är inget önskvärt, enbart om det ställs i relation till alternativet."*¹²⁴ De tycker att skatteutjämningsystemet fungerar dåligt eftersom det utgår från att alla människor har lika stora kostnader per individ. Grundidén anser de dock vara god. Höjda brukaravgifter kan vara en lösning inom äldreomsorgen. I Östersund kommun måste de arbeta med folkhälsan och att vara en attraktiv kommun. De försöker ständigt effektivisera verksamheter genom att arbeta smartare och söka nya arbetsmetoder för att minska kostnaderna. *"En lösning är långsiktiga spelregler från statens sida."*¹²⁵ De anser att staten ska bidra med mer pengar annars kan de tvingas höja skatten. *"En skattehöjning är att föredra framför försämringar inom verksamheterna."*¹²⁶ Östersund diskuterar brukaravgifterna. Drömmen är att ha en nolltaxa för barnomsorg och äldreomsorg. *"Brukaravgifter ska inte styra om människor har råd med välfärdstjänsterna."*¹²⁷ Eskilstuna kommun har sänkt skatten, inte av ideologiska skäl utan för att ha utrymme i ekonomin framöver att höja skatten när behoven finns. *"Vi vill avveckla jobbskatteavdragen och höja den statliga skatten istället för den kommunala."*¹²⁸ Annars kan kommunen tvingas höja den kommunala skatten. *"Vi vill inte behöva höja skatten för det leder till ökade klyftor i samhället."*¹²⁹ De måste arbeta smartare och de har effektiviseringskrav i varje budget. De effektiviserar för att ta vara på medborgarnas skattepengar. *"Justeringar av brukaravgifterna sker årligen beroende på inflation och att lönerna ökar. Vi ser hellre att skatten höjs eftersom det leder till en mer solidarisk fördelning."*¹³⁰

Malmö kommun anser att det inte är en rationell lösning att familjerna ska ta ett större ansvar. *"Jag har väldigt svårt att se att vård och omsorg skulle överföras till privata försäkringar och liknande. Då är det bättre att komma på nya modeller."*¹³¹ I Östersund kan föreningslivet göra stora insatser framöver. Därför ska kommunen arbeta med att motivera och upplysa om att det finns möjlighet att komma in och arbeta i verksamheter. De hoppas även att familjer tar sitt ansvar för sina barn för att underlätta för den kommunala sektorn. *"Att köpa sig förbi sjukhuskän eller köpa trygghet genom privata försäkringar känns inte*

---

¹²³ Rubin, A. 2013-12-12.

¹²⁴ Ibid.

¹²⁵ Andersson, A. 2013-12-13.

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Ibid.

¹²⁸ Jansson, J. 2013-12-16.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Ibid.

¹³¹ Rubin, A. 2013-12-12.

rätt."¹³² Eskilstuna anser inte heller att privata försäkringar är en bra lösning eftersom fokus blir på människors förutsättningar som individ. De ser istället insatser från familj, anhöriga och frivilligorganisationer som en lösning. "Även idag när vi betalar skatt och avgifter skulle välfärden rasera om det inte vore för anhöriga inom vården"¹³³.

Malmö kommun tycker inte att LOV är en bra lösning. "Vi har valt att inte ansluta oss till LOV. Vi tycker valfrihet och konkurrensutsättning är fel väg att gå."¹³⁴ De vill istället hålla samman utbudet och planeringen och anser att en fri etableringsrätt är dåligt. I Östersund kommun är de noga med att göra kvalitetsuppföljningar på det som de upphandlar. "Vi har inga problem med att det finns privata utförare. Här har det privata företagandet fungerat bättre inom äldreomsorgen och inom hemtjänsten än vad den gjort inom skola."¹³⁵ Östersund kommer att införa LOV nästa år eftersom de är positiva till valfrihet och konkurrensutsättning. Det är dock viktigt att det är kvalitet. "Det är dock problematiskt om skattepengarna går till vinster och inte till skolan och andra verksamheter där pengarna behövs."¹³⁶ I Eskilstuna finns det en låg valfrihet och konkurrensutsättning. "Vi har konkurrensutsättning för att kunna jämföra den kommunala verksamheten med något."¹³⁷ Det som rör människors liv och hälsa ska vara i offentlig drift eftersom det finns möjlighet till offentlig insyn och ansvarsutkrävande.

Vad gäller samarbetet över blockgränserna är Malmö kommun oftast överens i stora och strategiska frågor. I Östersund kommun tror de att blockpolitiken håller på att dö ut och det handlar om att tillsammans hitta de bästa lösningarna för att klara utmaningarna. "Finns det en fungerande personkemi kan samarbetet öka."¹³⁸ I Eskilstuna försöker de samarbeta för att lösa utmaningarna i den mån det går, men det finns fortfarande ideologiska skillnader. De tror samarbetet kan öka om trycket på kommunen ökar.

Moderat styre:

Linköping är en kommun med en befolkningstillväxt och ett högt barnafödande. Därför måste samhällsservicen byggas ut, speciellt förskola och skola. En utmaning är att tillgodose den unga befolkningen med bostäder. "Vi vill ge lågutbildade flyktingar bra resurser och stöd i skolan."¹³⁹ I Huddinge kommun ökar antalet äldre och det blir färre och färre som ska försörja allt fler. Det leder till utmaningar som handlar om att hålla människor friska längre. Det är något som även Framtidskommissionen styrker. Deras rapport visar att försörjningsbördan kommer ligga på 2,35 till år 2030.¹⁴⁰ Kommunen måste vara attraktiv som arbetsgivare för att få tillräckligt med arbetskraft framöver. I Järfälla kommun ser de ett snabbt växande antal äldre som kommer att behöva mycket hjälp. De har kontinuerlig planering av nya äldreboenden. Kommunen

---

¹³² Andersson, A. 2013-12-13.

¹³³ Jansson, J. 2013-12-16.

¹³⁴ Ibid.

¹³⁵ Andersson, A. 2013-12-13.

¹³⁶ Ibid.

¹³⁷ Jansson, J. 2013-12-16.

¹³⁸ Andersson, A. 2013-12-13.

¹³⁹ Lindvall, P. 2013-12-02.

¹⁴⁰ Framtidskommissionen. 2013: 126.

ser svårigheter i att veta när platserna behövs och en utmaning är att hitta rätt tillökningstakt inom den typen av byggnation.

För att Linköping ska lösa utmaningarna har de god ordning på ekonomin. De har gjort undsättningar för att kunna finansiera all byggnation. Att hushålla med resurserna anser de vara en slags effektivisering. *"För att bli mer effektiva ska vi ha fokus på resultat, genom kvalitetsuppföljning."*¹⁴¹ Kommunen vill försöka ha en låg skatt men de har i år höjt den. *"Vi ställer upp på skatteutjämningsystemet, men vissa delar är svåra att begripa."*¹⁴² I Huddinge kommun är en lösning att ge pensionärerna en aktiv och meningsfull fritid för att förlänga tiden som frisk. Kommunen har aktiviteter för äldre eftersom det kan vara en bra investering att hålla dem aktiva. De vill även bli bättre på att använda modern teknik för att öka produktiviteten och effektiviteten. *"Vi tror att det kan bli ett tryck på att höja skatten framöver."*¹⁴³ Idag har de sänkt den med tio öre. *"Vi vill inte behöva höja brukaravgifterna men jag tror att vi måste för att ekvationen ska gå ihop. Det kan krävas en höjning, men det är inget vi ser ske på kort sikt."*¹⁴⁴ Kommunen missgynnas i skatteutjämningsystemet och anser att det hämmar Sveriges tillväxt på sikt. Järfällas lösning är att hela tiden se till att utvecklas. De vill även effektivisera välfärdstjänsterna för att lösa utmaningarna. En effektivisering är att fokusera mer på kvalitén inom verksamheterna. Kommunen jämför sina kostnader med närliggande kommuners verksamhetskostnader för att se hur de ligger till. *"Att höja den kommunala skatten ser vi inte som en lösning men det kan komma tillfällen då vi måste."*¹⁴⁵ De tycker att det är rimligt att det finns ett skatteutjämningsystem men att det bör förändras. I kommunen utvecklas brukaravgifterna som samhället i övrigt. *"De höjs kontinuerligt."*¹⁴⁶

*"I Linköping anser vi att befolkningen redan tar ett stort ansvar för välfärden."*¹⁴⁷ Kommunen ser inget behov av att flytta över kommunens ansvar till medborgarna. I Huddinge anser de att anhöriga gör den viktigaste insatsen för de äldre. *"Jag tror att det kommer bli mer, snarare än mindre, krav på familjer, privata försäkringar och avgifter framöver."*¹⁴⁸ Det är dock inte vägen de vill gå. Det är svårt att ställa ökade krav på familjerna eftersom familjekonstruktionen inte ser ut som den gjorde förr. *"Den professionella servicen ska utföras av professionella personer så ökade krav på familjen är inte lösningen."*¹⁴⁹ Järfälla kommun anser inte heller att lösningen är att flytta över delar av kommunens ansvar till medborgarna. En lösning kan vara att varje familjemedlem har en ansvarskänsla och en medmänsklighet till sin familj. *"Jag är inte emot privata försäkringar som ett komplement för dem som önskar, men jag förväntar mig att samhället ska stå för finansieringen av välfärden."*¹⁵⁰

---

¹⁴¹ Lindvall, P. 2013-12-02.

¹⁴² Ibid.

¹⁴³ Dronjak Nordqvist, D. 2013-12-19.

¹⁴⁴ Ibid.

¹⁴⁵ Löfgreen, C. 2013-12-20.

¹⁴⁶ Ibid.

¹⁴⁷ Lindvall, P. 2013-12-02.

¹⁴⁸ Dronjak Nordqvist, D. 2013-12-19.

¹⁴⁹ Ibid.

¹⁵⁰ Löfgreen, C. 2013-12-20.

Linköping kommun är positiv till privata utförare och till valfrihet och konkurrensutsättning. Kommunen måste dock se till att det är bra kvalitet och bra för brukarna. De har privata utförare inom äldreomsorgen. *"Det är inte så att kommunen gör ett dåligt jobb utan det är bra att vi får mångfald och använder medborgarnas pengar på ett klokt sätt."*¹⁵¹ Kommunen har infört LOV. Huddinge kommun ser positivt på en blandning av privat och offentlig drift så länge det är bra kvalitet. *"Vi tycker det är viktigt med valfrihet och har det både inom skola och förskola. Vi har också LOV inom hemtjänsten."*¹⁵² Järfälla håller med om att kvalitén är det viktigaste och de lägger mindre vikt i vem som utför tjänster. I kommunen finns en blandning av privata och kommunala verksamheter. *"Vi har valfrihet och konkurrensutsättning och det ser vi positivt på."*¹⁵³ De har dock inte infört LOV utan har kundval istället som innebär stor valfrihet utan den faktiska lagstiftningen.

Linköping kommun samarbetar över blockgränserna i den mån det är möjligt. Det är ofta många gemensamma utgångspunkter men det finns även skillnader när det gäller synen på företag och organisationer inom samhällsservicen. *"I Huddinge ser vi positivt på att olika partier formulerar olika lösningar på utmaningarna för det får igång diskussionerna."*¹⁵⁴ Likadant gäller Järfälla där de anser att frågor av långsiktig karaktär bör ha bred överenskommelse. Samtidigt anser de att kompromisser inte får leda till att det blir oskarpa beslut.

De stora kommunerna har en befolkningstillväxt, en resa med mångfald och antalet unga som ökar. Dessa kommuner måste bygga skolor och förskolor. S-kommunerna ser främst ökat statsbidrag och höjd statlig skatt som lösning på utmaningarna. En av S-kommunerna tror på att avveckla jobbskatteavdraget för att fördela mer pengar till kommunerna. Generellt tror varken S eller M i denna grupp att höjd kommunal skatt är en lösning. M-kommunerna ser dock att det kan bli nödvändigt. Skatteutjämningsystemet bör enligt alla S-kommunerna förändras medan en M-kommun ställer sig neutral till en förändring. Ett ökat medborgaransvar genom att stödja föreningslivet är något S-kommunerna ställer sig positiva till. M-kommunerna ser privata försäkringar eller utökade avgifter för välfärdstjänster som en lösning till skillnad från S-kommunerna. M-kommunerna ser ett ökat familjeansvar som en möjlig lösning genom att ställa upp för sina medmänniskor. Alla M-kommuner är positiva till privata utförare, valfrihet och konkurrensutsättning och höjd brukaravgift för välfärdstjänsterna. Båda grupperna ser dock detta som möjliga lösningar. Både S- och M-kommunerna tror på en effektivisering främst genom kvalitetsanpassning, använda nya och moderna arbetsmetoder och minska utgifterna generellt i kommunerna. Två S-kommuner och två M-kommuner har infört LOV. Den tredje M-kommunen har istället kundval. Eftersom det finns en konkurrens mellan Sveriges kommuner vill ingen minska sin befolkning och alla måste arbeta med att vara attraktiva som arbetsgivare. Skillnader i uppfattningar kring lösningar i den stora kommungruppen är ungefär lika stora som i de tidigare kommungrupperna. Materialet ger stöd åt att S-kommunerna i denna grupp är

---

¹⁵¹ Lindvall, P. 2013-12-02.

¹⁵² Dronjak Nordqvist, D. 2013-12-19.

¹⁵³ Löfgreen, C. 2013-12-20.

¹⁵⁴ Dronjak Nordqvist, D. 2013-12-19.

mer positiv till privata utförare och till valfrihet och konkurrensutsättning till skillnad från små och mellanstora S-kommuner. Det kan vara för att det är möjligt med privata utförare och konkurrens i de stora S-kommunerna. Förutom på dessa punkter skiljer sig S- och M-kommunerna mycket i uppfattningar och synen på centrala faktorer. Därav drar jag slutsatsen att politik är viktigt i synen på lösningar. Ideologi spelar större roll än geografi.

Båda S- och M-kommunerna tycker det är viktigt att arbeta med folkhälsan för att pensionärerna ska vara friska. För att lösa utmaningarna kan ett samarbete över blockgränserna vara nödvändigt. S-kommunerna ser en möjlighet att växa genom att öka flyktingmottagande som även ger bra försörjningskompetens för framtiden.

5. Jämförelse

Som materialet ovan visar står alla kommuner inför utmaningar framöver. Utmaningarna skiljer sig mellan kommunerna och de har olika förslag på hur de ska lösas. Kommunerna lägger fram flera lösningar och många tänkbara lösningar diskuteras under intervjuerna. De gemensamma lösningarna för framtiden är kompetensförsörjning, arbeta med folkhälsan, skapa en attraktiv kommun, utveckla arbetstillfällena, öka flyktingmottagandet, satsa på nyföretagande, utveckla näringslivet för att växa och investera och bygga boende, skolor och förskolor. De gemensamma lösningarna är faktorer som gör att kommunerna utvecklas och faktorer som gör att människor flyttar till en kommun. Det kan vara anledningen till att dessa faktorer är gemensamma. Det finns med andra ord en konkurrens mellan Sveriges kommuner.

Kommunernas budgetprioriteringar visar på att kommunerna kommer prioritera skola, vård och omsorg framöver något som inte skiljer sig mellan kommunerna. Borgkommissionen tar i sin rapport upp att det är viktigt att prioritera vård och omsorg¹⁵⁵, som anses bli värst drabbat framöver. Även Ekonomirapporten visar att dessa områden är värst drabbade och att de måste prioriteras.¹⁵⁶ Detta avsnitt är en jämförelse i uppfattningarna kring problemlösningar mellan några av Sveriges kommuner med tanke på politik och lokala förhållanden. Avsnittet avslutas med en förklaring till varför problemlösningarna skiljer sig mellan kommunerna.

5.1 Skillnader mellan kommunerna

För att komma fram till om skillnaderna är störst mellan S- och M-kommuner eller mellan små och stora kommuner och för att lättare kunna jämföra de med varandra presenteras nedan centrala begrepp. Begreppen visar hur kommungrupperna och partierna skiljer sig i uppfattningar. Dessa begrepp har diskuterats under intervjuerna och de förklarades i avsnitt 2.5. Under varje begrepp redogörs hur synen skiljer sig mellan kommunerna för att tydligt kunna se som om skillnaderna är störst mellan små och stora kommuner eller mellan S- och M-kommuner.

---

¹⁵⁵ Borgkommissionen. 2010: 4.

¹⁵⁶ Sveriges Kommuner och Landsting. 2013: 31.

5.1.1 Den statliga och kommunala skatten

Uppfattningarna om finansieringen av välfärdstjänsterna skiljer sig mellan M- och S-kommuner. Fem stycken S-kommuner ser höjd statlig skatt som en lösning, ingen M-kommun ser detta som en lösning. Det är bland annat Örnsköldsvik, Sundbyberg och Eskilstuna som ser lösningen. S-kommunerna vill även i större utsträckning att jobbskatteavdraget ska avvecklas. Ingen M-kommun ser en avveckling av jobbskatteavdraget som en lösning jämfört med S-kommunerna där fyra stycken tycker det vore en bra lösning. Sju S-kommuner jämfört med noll M-kommuner, tar upp ökat statsbidrag som en lösning. Det är bland annat Malmö, Orsa, Eskilstuna och Örnsköldsvik som ser höjda statsbidrag som en lösning.

Under intervjuerna tog kommunerna ställning till om de ser höjd kommunal skatt som en lösning. En S-kommun tror att det kan vara lösningen, övriga åtta tror inte att det är en lösning utan anser att de ska vara oförändrade. Sex M-kommuner säger nej till ökad kommunal skatt som lösning och tre tror att det kommer bli en lösning. Två av de M-kommuner som säger nej till ökad kommunal skatt anser ändå att det kan bli en nödvändig lösning.

5.1.2 Skatteutjämningsystemet

Skatteutjämningsystemet är en annan fråga som diskuterades under intervjuerna. Kommunerna fick förklara sin syn på systemet och berätta om de tycker att systemet bör förändras. Alla S-kommuner tycker att systemet bör förändras. Sju av nio M-kommuner anser att systemet bör förändras. Hammarö och Linköping kommun är neutrala till systemet, de tycker det är bra med ett system men de vinner ingenting på en förändring. De kommuner som anser att systemet bör förändras tycker dock att det är bra att det finns ett system men att det måste anpassas till verkligheten.

5.1.3 Valfrihet och konkurrensutsättning

Synen på valfrihet och konkurrensutsättning skiljer sig mellan partierna. Sex S-kommuner anser att man ska vara försiktig med konkurrensutsättning och ser det inte som en lösning. De sex kommunerna är emot valfrihet och konkurrensutsättning. Det är bland annat Malmö, Orsa och Örnsköldsvik som anser att valfrihet och konkurrens är fel lösning. Ingen av de små S-kommunerna är positiv till valfrihet och konkurrensutsättning. Alla M-kommuner är för valfrihet och konkurrensutsättning. M-kommunerna tycker i större utsträckning att det är viktigt och positivt med konkurrensutsättning och valfrihet, de är dock nogga med att det ska vara bra kvalitet.

LOV, lagen om valfrihet, är något vissa kommuner har infört och andra inte. Att införa LOV är ett exempel på en effektiviseringsåtgärd. Materialet ger stöd för att M-kommunerna är mer positiva till LOV och det är fler M-kommuner som har valt att effektivisera genom att införa LOV. Sju M-kommuner har valt att införa LOV och Järfälla har kundval istället för LOV. Fyra S-kommuner har valt att införa LOV som ett sätt att försöka effektivisera verksamheterna och fem har valt att avstå. I alla kommungrupper finns det minst en kommun som har infört LOV inom någon av dess verksamheter. Det visar på att det inte spelar någon roll om det är en stor eller liten kommun för att LOV ska gå att införa.

Ett annat begrepp som diskuteras under intervjuerna är privat drift. De intervjuade fick frågan om deras syn på privata utförare i kommunen. M-kommunerna är generellt mer positiva till privata utförare på marknaden. Alla

M-kommuner ställer sig positiva till privata utförare så länge det är bra kvalitet. Sex M-kommuner tycker det är bra med en blandning. S-kommunerna diskuterar uppfattningar till vinster i välfärden. Sex av S-kommunerna menar att de är tveksamma eller emot privata utförare om det sker i vinstdrivande syfte eller finns en vinstdrivande kraft, Haparanda är tveksam på grund av att det blir svårt att styra när det finns privata utförare och Eskilstuna anser att så mycket som möjligt ska vara i offentlig drift.

5.1.4 Brukaravgifter för välfärdstjänsterna

En central fråga var om kommunerna anser att brukaravgifterna bör höjas för att lösa utmaningarna. Fem S-kommuner ser höjd brukaravgift som en lösning och fyra säger nej till en höjning då de ska hållas låga och att det är bättre att finansiera välfärden genom höga skatter. Sju M-kommuner tror att höjda brukaravgifter för välfärdstjänsterna kan bli en lösning, några vill dock inte höja. De övriga två M-kommunerna anser att avgifterna måste ligga på en rimlig nivå. Det är både stora och små kommuner som ser detta som en lösning, bland M-kommunerna är det bland annat Linköping, Mark och Västervik.

5.1.5 Utvecklat medborgaransvar genom privata försäkringar

Ingen S-kommun ställer sig positiv till en utveckling av ett medborgaransvar för välfärden genom privata försäkringar. Alla S-kommuner är emot och ser det inte som en lösning på utmaningarna. S-kommunerna anser att välfärden ska vara skattefinansierad. Åtta av M-kommunerna, både små, mellanstora och stora kommuner, kan se privata försäkringar som en möjlig lösning på utmaningarna. Det är inte den bästa lösningen men att det ska vara upp till var och en om man vill ha privata försäkringar eller inte.

5.1.6 Familjernas roll i att lösa utmaningarna

Alla S-kommuner anser att familjerna är viktiga för att lösa utmaningarna i den mån att de ska hjälpa till i den grad det är möjligt. Sex av S-kommuner anser att familjerna gör tillräckligt idag och att de inte ska behöva ta ökat ansvar, övriga tre kommuner säger inget om ett ökat ansvar. De S-kommuner som inte tror på ett ökat ansvar för att lösa utmaningarna anser att kommunerna har det största ansvaret för välfärdstjänsterna. Sju M-kommuner anser att familjerna har en roll att lösa utmaningarna framöver. De andra två kommunerna tror inte att familjerna har en roll i att lösa utmaningarna. M-kommunerna som anser att familjerna har en roll anser dock inte att man ska gå tillbaka till något gammalt system där människor ska sluta jobba för att ta hand om sina föräldrar, för det systemet anser de inte vara en lösning.

5.2 Förklaringar till variationen på problemlösningar

Sveriges kommuner skiljer sig inte alltid radikalt åt i synen på lösningar för framtiden. Det kan bero på att oavsett kommunens struktur, alltså även fast en kommun har en struktur med få äldre och många unga eller tvärtom regleras det i utjämningsystemet. Det innebär att alla kommuner i princip har samma förutsättningar oavsett hur strukturen ser ut. Synen skiljer sig inte alltid i uppfattningar på lösningar mellan M- och S-kommuner eller mellan stora, mellan och små kommuner. Det kan bero på att det inte finns en universal lösning på utmaningarna. Efter att ha genomfört intervjuerna är det tydligt att en enda

lösning inte är stark nog för att lösa utmaningarna, något som även Borgkommissionen tar upp i sin rapport.¹⁵⁷

Materialet visar att majoriteten av alla kommuner vill hålla den kommunala skatten låg men att M-kommunerna ser en kommunal skattehöjning som en mer trolig lösning och mindre dramatisk än S-kommunerna. En anledning kan bero på att M-kommunernas skatter redan är så låga att de går att höja. Höjd statlig skatt och privata utförare ger entydigt stöd för att politisk ideologi är avgörande för uppfattningar på lösningar. I dessa frågor står S och M entydigt mot varandra. Materialet ger stöd för att S-kommunerna är mer negativa i synen på privata utförare. S-kommunerna är emot vinstintresset och det kan vara en anledning till varför de är emot privata utförare på marknaden. Undersökningen visar även att S-kommunerna är mer positiva till en förändring av skatteutjämningsystemet. Det kan bero på att det är fler M-kommuner som blir förlorare eller de som inte vinner något på en förändring. Frågan angående ökat medborgaransvar genom privata försäkringar ger entydigt stöd för att politisk ideologi är avgörande för uppfattningar på lösningar. I frågan står S och M entydigt mot varandra. Det är fler M-kommuner som ser höjda brukaravgifter som en lösning och det innebär att M-kommunerna är mer positiva till en privat finansiering som komplement. Angående brukaravgiftsfrågan är det blandade åsikter inom kommungrupperna och inom partierna. Sju M-kommuner tror på höjda brukaravgifter för att lösa utmaningarna och fem S-kommuner. Det är både små och stora S-kommuner som ser detta som en lösning och tvärt om. Likadant gäller M-kommunerna. Alla M-kommuner är för valfrihet och konkurrens och endast fyra S-kommuner. En av S-kommunerna som har valfrihet och konkurrensutsättning tycker att det har fungerat dåligt. Sju M-kommuner har valt att införa LOV till skillnad från fyra S-kommuner. Materialet ger stöd för att politik är avgörande för synen på valfrihet och konkurrensutsättning och för valet att införa LOV för att lösa utmaningarna. Den sista centrala punkten handlar om familjernas roll i att lösa utmaningarna. Alla S-kommuner anser att familjerna har en roll att lösa utmaningarna till skillnad från sju M-kommuner. Sex S-kommuner anser att familjeansvaret inte kan öka. Ingen M-kommun ser att familjeansvaret kan öka. Esping-Andersen visar i sin bok att den konservativa välfärdsstaten ansåg att familjerna skulle stanna hemma och ta hand om sina anhöriga¹⁵⁸. Att M-kommunerna är skeptiska till ett ökat familjeansvar kan bero på att det är för konservativt för att dessa kommuner skulle hålla med honom.

Min slutsats är att skillnaderna i uppfattningar på lösningar är störst mellan S- och M-kommuner och inte mellan stora och små. Materialet visar att det inte finns några större skillnader mellan små och stora kommuner utan det är politiskt styre som avgör.

Det som förklarar variationerna i uppfattningar på lösningar är alltså politisk ideologi. Detta då materialet visar att de största skillnaderna är mellan S- och M-kommunerna. Om en enkätundersökning hade genomförts hade det inte varit möjligt att besvara frågan om vad som kan förklara skillnaderna i uppfattningar. Hade en enkätundersökning genomförts hade jag exempelvis inte fått reda på varför kommunerna anser att skatteutjämningsystemet bör

---

¹⁵⁷ Borgkommissionen. 2010: 3.

¹⁵⁸ Esping-Andersen, G. 1990: 224.

förändras eller varför kommunerna är emot en höjd kommunalskatt som lösning. Jag är därför nöjd med val av tillvägagångssätt. Materialet ger stöd för att det går att generalisera resultatet till resten av Sveriges kommuner eftersom det finns en geografisk spridning, spridning av kommunstorlek och politiskt styre. Materialet tyder på att övriga kommuner hade svarat ungefär likadant och att det endast hade varit små skillnader.

Materialet tyder på att de demografiska förändringar som väntar kommunerna innebär hårda tider och stora utmaningar för många av kommunerna. Detta ser inte ut att leda till en ekonomisk tillväxt, något som Esping-Andersen har en hypotes om i sin bok. Det är dock inte helt orealistiskt att den ekonomiska tillväxten går upp igen efter att utmaningarna i kommunerna passerat, då till följd av de utmaningar som kommunerna gått igenom. Det är inget jag kan svara på i denna uppsats utan det är något framtida forskning får undersöka.

Käll- och litteraturförteckning

Borgkommissionen. *Vi har råd med framtiden- men då krävs en långsiktig och sammanhållen politik för finansieringen av välfärdspolitiken.* Arena Idé och Timbro. 2010.

Esping-Andersen, Gösta. *The three worlds of welfare capitalism.* Polity Press. Cambridge. 1990.

Esaiasson, Peter, Gilljam, Mikael, Oscarsson, Henrik och Wängnerud, Lena. *Metodpraktikan. Konsten att studera samhälle, individ och marknad.* Fjärde upplagan. Norstedts juridik. Stockholm. 2012.

Framtidskommissionen. *Svenska framtidsutmaningar. Slutrapport från regeringens framtidskommission.* Stockholm. 2013.

National Encyklopedin. *Demografi.* <http://www.ne.se/demografi>. [Hämtad den 2013-12-27].

Repstad, Pål. *Närhet och distans. Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap.* Studentlitteratur. Lund. 2007.

SCB. *Folkmängd - tabell.* http://www.gis.scb.se/b/cgi-bin/bj_mapp.exe?MAP_TYPE=H&DB_TABLE=BE0101A1.px&RETURN=be0101a1.asp. [Hämtad den 2013-12-23]

Socialdepartementet. *Lag (2008:962) om valfrihetssystem.* 1 kap. 1§. 2008-11-20.

Sveriges Kommuner och Landsting. *Ekonomirapporten. Om kommunernas och landstingens ekonomi – oktober 2013.* Stockholm. 2013.

Sveriges Kommuner och Landsting. *Lag om valfrihetssystem*.
http://www.skl.se/vi_arbetar_med/valfrihet/valfrihetuppdrag/lag_om_valfrihetssystem. [Hämtad den 2013-12-20].

Sveriges Riksdag. *Skatteutjämningsystemet*.
<http://www.riksdagen.se/sv/Debatter--beslut/Interpellationsdebatter1/Debatt/?did=H010416&doctype=ip> [Hämtad den 2013-12-20].

Teorell, Jan och Svensson, Torsten. *Att fråga och att svara. Samhällsvetenskaplig metod*. Liber AB. Stockholm. 2007.

Tillväxtverket. *Det här är valfrihetssystem enligt LOV*.
<http://www.tillvaxtverket.se/huvudmeny/insatserfortillvaxt/flerochvaxandeforetag/halsavardochomsorg/lagenomvalfrihetlov.4.21099e4211fdb8c87b800017768.html>. [Hämtad den 2013-12-28].

Valfrihetswebben. *Vad innebär ett valfrihetssystem?*
<http://www.valfrihetswebben.se/om-lov.aspx>. [Hämtad den 2013-12-28].

Muntliga källor:

Abrahamsson, Caisa, 2013-12-02, kommunstyrelseordförande Sorsele kommun.
Andersson, AnnSofie, 2013-12-13, kommunstyrelseordförande Östersund kommun.

Dronjak Nordqvist, Daniel, 2013-12-19, kommunstyrelseordförande Huddinge kommun.

Hjalmarsson, Harald, 2013-12-03, kommunstyrelseordförande Västervik kommun.

Jansson, Jimmy, 2013-12-16, kommunstyrelseordförande Eskilstuna kommun.

Jonsson, Katarina, 2013-12-10, kommunstyrelseordförande Skövde kommun.

Lindvall, Paul, 2013-12-02, kommunstyrelseordförande Linköping kommun.

Löfgreen, Cecilia, 2013-12-20, kommunstyrelseordförande Järfälla kommun.

Lövgren, Margareta, 2013-12-09, kommunstyrelseordförande Mark kommun.

Nygren, Jonas, 2013-12-05, kommunstyrelseordförande Sundbyberg stad.

Olsson, Marie, 2013-12-05, kommunstyrelseordförande Orsa kommun.

Olsson, Mattias, 2013-12-09, kommunstyrelseordförande Vårgårda kommun.

Rubin, Anders, 2013-12-12, kommunalråd Malmö stad.

Sandberg, Leif, 2013-12-11, kommunstyrelseordförande Hammarö kommun.

Simu, Gunnel, 2013-12-12, kommunstyrelseordförande Haparanda kommun.

Strömkvist, Maria, 2013-12-09, kommunstyrelseordförande Ludvika kommun.

Söderström, Elvy, 2013-12-10, kommunstyrelseordförande Örnsköldsvik kommun.

Werthén, Thomas, 2013-12-03, kommunstyrelseordförande Habo kommun.

BILAGA

Intervjuguide:

- Påverkas ni av de demografiska förändringarna? Är det en utmaning för din kommun eller ens ett problem enligt dig?
- Vad ser du för utmaningar i din kommun? (Ex. snabbt åldrande befolkning, överskott/underskott på arbetskraft inom den offentliga sektorn, behov av skolor/äldreomsorg/sjukhus etc., skolnedläggningar, få fram bostäder för de äldre)
- Vad ser du för lösningar för att klara av utmaningarna och hur ska det finansieras?
- Anser du att det bör ske en effektivisering i din kommun? Hur ska ni i sådana fall göra välfärdstjänsterna mer effektiva?
- Hur ser era budgetprioriteringar ut?
- Vad säger du om att lösa utmaningarna genom höjd skatt? Bör skatteutjämningsystemet förändras? Bör brukaravgifterna för välfärdstjänsterna höjas?
- Vad säger du om medborgarnas eget ansvar? Bör det ske en utveckling av ett medborgaransvar för välfärden genom avgifter, privata försäkringar eller genom ökade krav på familjen?
- Hur ser du på familjernas roll i att lösa utmaningarna?
- Vad är din syn på privat och offentlig drift inom välfärden?
- Har ni valfrihet och konkurrensutsättning i din kommun och hur ser du på detta?
- Hur ser du på samarbetet över blockgränserna för att lösa utmaningarna? Tror du att det kommer att öka eller minska?
- Övriga kommentarer som du anser vara viktiga i arbetet för att lösa kommande utmaningar i er kommun?